

V tej številki:

Dr. Bruno Hartman (1924–2011)	2
V spomin našemu upokojenemu ravnatelju	3
Analiza podatkov domoznanskega vprašalnika 2009 za Spodnjepodravsko območje	5
Analiza podatkov domoznanskega vprašalnika 2009 za Štajersko območje	8
Dobiva se v knjižnici	12
Prisilno prostovoljstvo	14
Se vidimo pred Borzo!	15
Prostovoljno pripravništvo v knjižnicah iz perspektive delodajalca	17
Prostovoljstvo v knjižnični dejavnosti	18
Prostovoljstvo, volontersko pripravništvo in knjižničarstvo	19
Prostovoljstvo in knjižnice	20
Od mentorstva do mentorstva	22
Prostovoljno pripravništvo in jaz	23
Prostovoljno pripravništvo – moja izkušnja	24
Prostovoljstvo kot način pridobivanja delovnih izkušenj in s tem večjih možnosti pri zaposlitvi ter stopnji konkurenčnosti na trgu delovne sile ali Rad bi delal, pa ne smem!	25
Iskanje po vsebini video gradiva	26
Vabilo k oddaji predlogov prispevkov	29
Koledar prihajajočih srečanj	29

Dr. Bruno Hartman (1924–2011)

V častitljivi starosti se je s svojim značilno umerjenim korakom z mariborskih ulic za vedno poslovil najuglednejši meščan tega mesta, slovenist, gledališčnik, bibliotekar, kulturni zgodovinar in javni delavec.

Iz rodnega Celja so ga želja po znanju in nato menjajoče se delovne zadolžitve odvedli v druge slovenske kraje. Študiral je v Ljubljani, kjer je na slovenistiki kasneje tudi doktoriral, bil je profesor slovenščine na učiteljskih v Murski Soboti in Mariboru, za krajši čas prevzel mesto lektorja v ljubljanski Drami, se kmalu za štiri leta kot gledališki dramaturg in lektor ponovno preselil v Maribor, v letih 1962–65 je v vlogi upravnika repertoarno in kadrovsko poživil celjsko gledališče, končno pa se ustalil v Mariboru, kjer je do upokojitve 1989 nadvse uspešno vodil Univerzitetno knjižnico Maribor.

Svoje poklicne obveznosti je opravljal z največjo odgovornostjo, z delom pa je vedno bolj presegal dodeljene naloge. Že v svoji gledališki dobi se je uveljavil z objavami tenkočutnih dramaturških analiz, še bolj pa s poznavalskim poročanjem o umetniških dometih gledaliških predstav na slovenskih odrih ter dogajanjih v aktualnih gledaliških repertoarjih, kot bibliotekar pa je kritično vrednotil stanje in premike v celotnem slovenskem knjižničnem sistemu ter zavzeto pripravljaval izhodišča za njegovo modernizacijo. Pri

zadevanja za novo zgradbo univerzitetne knjižnice v Mariboru in uresničitev tega velikopoteznega projekta, podobno pa tudi usmerjanje dejanskega prehoda na računalniško poslovanje v knjižničarski dejavnosti predstavljajo vrh njegovega strokovnega dela.

Vzporedno se je razdajal na številnih drugih področjih. Bil je soorganizator javnega in kulturnega dela doma in v širšem slovenskem prostoru, kritični publicist najširših diapazonov, spodbujevalec sprememb na mariborski univerzi, iniciator podeljevanja mariborskih Glazerjevih nagrad za kulturne dosežke (kasneje bil tudi sam prejemnik te nagrade), aktiven v republiškem odboru za Prešernove nagrade in pri Slovenski matici, zanesljiv sooblikovalec Borštnikovega srečanja, uspešen urednik Dialogov in Knjižnice, neumoren sodelavec Časopisa za zgodovino in narodopisje in še veliko drugega, če pomislimo samo na njegov zajeten prevajalski opus.

Vsaj dvoje področij Hartmanovega delovanja pa moramo še posebej omeniti, čeprav se jima je posvečal nekako izven svojega rednega delokroga. Najprej ta pozornost velja njegovim literarnozgodovinskim študijam in literarnim interpretacijam, ki so uspeli iziti v samostojnih publikacijah in jih je slovenistična stroka sprejela zelo naklonjeno. Gre za njegovo disertacijo Celjski

grofje v slovenski dramatik (1977), neverjetno celovito obravnavo naslovne teme, monografsko študijo k Levstikovemu Gadjemu gnezdu (1974) kot primer zgledne literarnobesedilne analize ter nadvse povedno spremno besedo k Novačanovemu Izbranemu delu (1993).

Obsežnejši je Hartmanov nabor prispevkov o mariborski kulturni zgodovini, ki jih je objavljajal v strokovnem časopisju, z njimi obogatil zbornik Maribor skozi stoletja (1991) pod svojim uredništvom ali izdal kot samostojna dela (Slovensko dramsko gledališče v Mariboru, 1996; Univerzitetna knjižnica Maribor 1903–1978, 1978; Rudolf Maister, 1989), končno pa zbral v obsežni knjigi Kultura v Mariboru (2001). V vseh teh

delih je znanstveno natančno proučeval posamezne pojave in osebnosti iz (mariborske) kulturnozgodovinske preteklosti ter ustvaril neverjetno nazorno podobo o porajanju slovenske narodnostne (in kulturne) biti v mestu ob Dravi.

Kot je Hartman iskreno priznal v svoji odlični avtobiografiji Na poti pride vse naproti (2007), se je z zadoščanjem oziral na svoje življenje. Upravičeno, saj je v polni meri in plemenito postoril svoj dolg do človeštva, še posebej pa do slovenstva. S svojo delavnostjo, miselno pronikljivostjo in človeško žlahtnostjo je zagotovo bil velik človek.

Dr. Bernard Rajh

IN MEMORIAM

V spomin našemu upokojenemu ravnatelju

V času, ki najbolj opominja na minevanje, so odšli trije prepoznavni in cenjeni, a kritični glasniki slovenske kulture Pavček, Messner in dr. Hartman.

Praznino bomo zaznali šele čez čas.

Slovenski mediji so v teh dneh osvetlili njegovo življenje in delo korektno in objektivno. Njegov ustvarjalni opus je izredno širok in raznolik. Bil je univerzitetni učitelj, literarni oziroma kulturni zgodovinar, lektor, dramaturg, gledališki umetniški vodja, bibliotekar, prevajalec, encikloped, urednik, ravnatelj druge največje slovenske knjižnične ustanove. Postal je častni član Slavističnega društva Slovenije, ZBDS, prvi predsednik Društva bibliotekarjev Maribor, ugledni član Zgodovinskega društva dr. Franca Kovačiča, Društva general Maister Maribor in Znanstvenega društva za zgodovino zdravstvene kulture.

Celjan po rodu in srcu, Mariboru predan poklicno in zasebno. V svojem petindvajsetletnem ravnateljevanju tej knjižnici je strokovno prepričljiv in neomajen. Knjižnice ni le vodil, razvijal in gradil. Bil je njen vizionar in v tem duhu je svoj kolektiv tudi vzgajal. To svojo vlogo je odlično opravil, saj v slovenskem knjižničnem prostoru delujemo kot enakovreden partner.

3 Dr. Bruno Hartman se je vse od zaposlitve v Študijski knjižnici v Mariboru leta 1965 aktivno vživel v vseslovensko knjižničarstvo in ga zmožel ocenjevati z nesporno strokovnim in kritičnim očesom. Izdelal je projekt visokošolskega knjižničnega sistema v Mariboru in omogočil knjižnici da je postala prva v državi, ki je s programsko opremo, razvito ob sodelovanju bibliotekarjev UKM in Računalniškega centra Univerze v Mariboru računalniško podprla izposojno in vnesla prvi bibliografski zapis kot zametek vseslovenskega kataloga in bibliografije učiteljev mariborske univerze.

Mladim bibliotekarjem je vedno ponudil priložnosti za pridobivanje znanj in izkušenj. Dopustil jim je, da se izkažejo, prepoznal je njihov potencial. Zavestno jih je vključeval v najzahtevnejše izzive modernega knjižničarstva. Razstave so pod njegovim budnim očesom dobivale študijske razsežnosti. Služile so promociji knjižnice in različnih znanstvenih disciplin in tako je še danes.

Njegova prva skrb vse do upokojitve je bila namenjena konceptu znanstvene knjižnice s posebnim poudarkom na domoznanski usmerjenosti in splošni humanistiki, ki jo je zagovarjal že njegov predhodnik Janko Glazer.

Ob koncu 80-ih smo sledili natančnemu načrtovanju nove stavbe in njegovemu zanesenjaštvu ob preselitvi vanjo. Naenkrat smo se znašli sredi Evrope. Vsem Mariborčanom bo najbolj ostala v spominu živa veriga, ki je povezala stotine ljudi in knjig na njihovi poti iz starega v novi dom. Ta veriga nas simbolično povezuje še danes z njim in med seboj. Vsak člen v njej je pomemben in ga želimo ohraniti. Naučil nas je spoštovati sodelavce, spoštovati kulturno dediščino, boriti se zanjo, za svoj status in gledati naprej. Ali bi nam mogel dati še kaj boljšega?

Njegovo osebnost sta sestavljala dva pola: tip znanstvenika, natančnega, pronicljivega analitika podrobnosti, ki je ure in ure preverjal dejstva, podatke, kar kaže na izjemno poznavanje virov, na drugi strani pa intuitivnega opazovalca sveta, ki je dopuščal možnosti poskušati, motiti se in se pri tem učiti. V Časopisu za zgodovino in narodopisje je objavil številne znanstvene prispevke. Z biografskimi prispevki za Slovenski biografski leksikon in Enciklopedijo Slovenije se je uvrstil med najplodovitejše sodelavce za območje severovzhodne Slovenije. Objavil je tudi biografiji Rudolfa Maistra in Janka Glazerja.

Po opravljenem projektu preselitve knjižnice je padla odločitev o upokojitvi. Ta je bila le formalna, iz ravnatelja se je namreč prelevil v najbolj zvestega obiskovalca knjižnice. Nastajale so pronicljive ideje o digitalizaciji gradiv, bibliografskih geslih in ponudbi elektronskih knjig.

Bil je tudi odgovorni urednik revije Knjižnica, idejni oče Glazerjevih nagrad in njen prejemnik, sodeloval je pri ustanavljanju oddelka za bibliotekarstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, prejel je najvišje stanovsko priznanje Čopovo diplomu, zlato plaketo Univerze v Mariboru, naziv častnega občana Maribora, ki mu ni nikoli pripisoval sivine, hkrati pa ni maral pompoznosti.

Zadnje veliko priznanje mu je bilo kot častnemu članu ZBDS podeljeno na letošnjem posvetu slovenskih knjižničarjev.

Portret nekdanjega ravnatelja UKM, katerega pogled na življenje in družbene pojave je bil celovit in neomajno optimističen, nam bo ostal v trajnem spominu.

Dr. Zdenka Petermanec

Analiza podatkov domoznanskega vprašalnika 2009 za Spodnjepodravsko območje

Osrednje območne knjižnice

Osnovno

Spodnjepodravsko območje je v mreži knjižnic v Sloveniji nekoliko specifično, saj opravlja Knjižnica Ivana Potrča naloge iz naslova območnosti samo za Knjižnico Franca Ksavra Meška Ormož. Iz tega razloga lahko v analizi podatkov primerjamo samo osrednjo območno knjižnico (v nadaljevanju OOK) in knjižnico območja – osrednjo knjižnico (v nadaljevanju OK), ni pa možna primerjava podatkov med knjižnicami na ravni OK.

V preglednicah zato navajamo podatke o obeh knjižnicah, v spremnih komentarjih pa je več poudarka na analizi delovanja OK.

V Knjižnici Ivana Potrča Ptuj izvajamo domoznansko dejavnost

v okviru Domoznanskega oddelka, ki je od leta 1994 samostojni oddelk knjižnice in obsega 200 m² površine oz. 6,90 % skupne knjižnične površine (2.893 m²). V Knjižnici Franca Ksavra Meška nimajo samostojnega domoznanskega oddelka, opravljajo pa domoznansko dejavnost in sicer znotraj Oddelka za odrasle. Od 540 m² knjižnične površine je 4 m² ali 0,74 % namenjenih domoznanskemu gradivu.

Nobena od knjižnic ne vodi ločene porabe sredstev za nakup domoznanskega gradiva.

V Knjižnici Ivana Potrča Ptuj je domoznansko gradivo postavljeno v skladišču in je na voljo samo za čitalniško uporabo. Fond obsega okrog 50.000 enot gradiva, ki pa še ni v celoti

obdelano v sistemu COBISS. To velja posebej za starejše in antikvarno gradivo, ki ga obdelujemo retrospektivno. Prirast gradiva v letu 2009 je znašal 1.021 enot, ki je v celoti obdelano v COBISS-u.

Domoznansko gradivo v Knjižnici Franca Ksavra Meška je postavljeno kot samostojna zbirka v prostem pristopu, starejše domoznansko gradivo pa hranijo ločeno v skladišču. Obsega 1.208 enot knjižničnega gradiva oz. 1,46 % celotnega knjižničnega fonda, ki znaša 82.625 enot. Po podatkih iz ankete je leta 2006 knjižnica hranila 752 enot domoznanskega gradiva, torej se je v treh letih fond povečal za 456 enot gradiva. Vse gradivo je obdelano v COBISS-u.

Preglednica 1: Odstotek površine knjižnice, namenjene domoznanstvu

Knjižnica	Tip	Org. domoznanstva	Odstotek površine, namenjene domoznanstvu
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	OOK	samostojni odd. v okviru knj.	6,90 %
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	OK	v okviru drugih odd./izposoj.	0,74 %

Preglednica 2: Odstotek zaloge domoznanskega gradiva glede na celoten fond

Knjižnica	% domoznanskega gradiva	Org. domoznanstva
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	14,60%	samostojni odd. v okviru knj.
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	1,46%	v okviru drugih odd./izposoj.

Preglednica 3: Prekrivajoča se območja domoznanske dejavnosti posameznih OK, morebitne sive lise

Knjižnica	Geografsko območje domoznanske dejavnosti
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	Mestna občina Ptuj, občine Majšperk, Cirkulane, Markovci, Destrnik, Podlehnik, Dornava, Sv. Andraž v Slov. goricah, Gorišnica, Trnovska vas, Hajdina, Videm, Juršinci, Zavrč, Kidričevo, Žetale
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	Ormož, Središče ob Dravi, Sveti Tomaž

V primerjavi z letom 2006 se območje, ki ga pokriva OK Ormož, po velikosti ni spremenilo, spremenilo pa se je število občin, saj sta se leta 2007 iz občine Ormož izločili in osamosvojili dve novi občini: Središče ob Dravi in Sveti Tomaž. V istem letu je z izločitvijo iz občine Gorišnica nastala nova občina Cirkulane, tako da ptujska knjižnica s svojo dejavnostjo danes pokriva 16 občin, v letu 2006 pa jih je bilo 15.

Domoznanska dejavnost na območju je organizirana tako, da aktivno pokriva celotno območje, zato sivih lis ni. Do delnega prekrivanja pa prihaja zaradi dejavnosti Univerzitetne knjižnice Maribor (UKM), ki je v anketi zapisala, da izvaja domoznansko dejavnost za širšo Štajersko, Spodnjepodravsko in Pomursko območje. To je v skladu z njihovo domoznansko tradicijo, medtem ko Knjižnica Ivana Potrča opravlja svoje naloge v skladu s tradicijo in veljavno zakonodajo. Kljub temu delo v praksi dobro poteka, vsaj kar se tiče usklajevanja obdelave člankov.

Organiziranost domoznanske dejavnosti

Domoznanski oddelek ptujske knjižnice je bil ustanovljen leta 1994; pred tem so domoznan-

sko dejavnost opravljali v okviru Študijskega oddelka knjižnice.

V Knjižnici Franca Ksavra Meška štejejo za pričetek organizirane domoznanske dejavnosti september 2005, ko so pričeli z obdelavo domoznanskih člankov in bolj sistematičnim oblikovanjem domoznanske zbirke, dejavnost pa opravljajo znotraj Oddelka za odrasle.

V Knjižnici Ivana Potrča Ptuj opravljata domoznansko dejavnost dve sodelavki s polnim delovnim časom in sicer bibliotekarka in višja knjižničarka. Knjižnica Franca Ksavra Meška nima sistemiziranega delovnega mesta za opravljanje domoznanske dejavnosti, z dejavnostjo pa se ukvarja zaposlena z Oddelka za odrasle, ki delo opravlja 4 ure tedensko (0,1 zaposlenega).

Obe knjižnici svoje zaposlene na področju domoznanske dejavnosti izobražujeta preko neformalnih oblik izobraževanja, tako znotraj stroke (tečaji, predavanja, delavnice, seminarji, kongresi, ipd.), kakor tudi v sodelovanju z drugimi sorodnimi inštitucijami (muzeji, arhivi, galerije, ipd.).

Izvajanje domoznanske dejavnosti

Knjižnici v sklopu domoznanske dejavnosti pridobivata, obdelujeta, hranita in izposojata domoznansko gradivo, posredujejo domoznanske informacije in organizirata domoznanske prireditve (domoznanske pogovore, literarne večere ipd.). Knjižnica Ivana Potrča opravlja tudi bibliopedagoško, razstavno in publicistično dejavnost ter izdeluje bibliografije v klasični in elektronski obliki.

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj pridobiva največ domoznanskega gradiva z nakupi in darovi, pomemben vir pa je tudi obvezni izvod. V rubriki »drugo« je zabeležen priliv zaradi neobdelanega gradiva (t.i. stari fond), ki ga retrospektivno vnašamo v COBISS. Knjižnica Franca Ksavra Meška pridobiva največ domoznanskega gradiva iz naslova nakupa, preostali delež pridobijo s pomočjo darov. V obeh knjižnicah zbirajo tako primarno kot sekundarno domoznansko gradivo, ki je v celoti obdelano v sistemu COBIB.

V obeh knjižnicah menijo, da skrbijo za pravilno zaščito in hranjenje gradiva v skladu z IFLA načeli za hrambo knjižničnega gradiva in ravnanja z njim.

Preglednica 4: Oblika organiziranosti dejavnosti, leto ustanovitve

Knjižnica	Org, domoznanstva	Leto ustanovitve
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	samostojni odd. v okviru knj.	1994
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	v okviru drugih odd./izposoj.	2005

Preglednica 5: Sistemizirana zasedena delovna mesta za opravljanje domoznanske dejavnosti

Knjižnica	Sistemizirana delovna mesta	Bibliotekar oz. višji knjižničar	EPZ
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	2	2	2
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	-	-	0,1

Preglednica 6: Način pridobivanja gradiv - deleži

Knjižnica	Nakup	Obv. izvod	Dar	Drugo
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	13	3	30	54
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	76	0	24	0

Preglednica 7: Načrti na področju domoznanske dejavnosti za obdobje 2010-2012

Knjižnica	Komentar
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	Načrtujemo pospešeno katalogizacijo starejšega gradiva, ki še ni vključeno v sistem COBISS ter projekte digitalizacije.
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	-

Preglednica 8: Načrti na področju digitalizacije (2010 - 2012)

Knjižnica	Projekti digitalizacije
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	V skladu s finančnimi možnostmi bomo digitalizirali del domoznanskega fonda, pri čemer bomo upoštevali stanje ohranjenosti gradiva, njegovo iskanost in unikatnost. V načrtu imamo digitalizacijo časopisa Pettaufer Zeitung in njegovo objavo na dLib, objavo posameznih monografskih publikacij na dLib ter objavo različnih dokumentov, slikovnega in drugega gradiva v okviru objavljanja na Kamri. V fazi izvedbe pa je že digitalizacija časopisov Tednik, Ptujski tednik in Štajerski tednik.
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	-

Digitalizacija

OK Ormož se do sedaj ni samostojno lotevala projektov digitalizacije, sodelovali pa so kot partnerji pri nekaterih projektih digitalizacije, ki jih je za območje izvajala OOK Ptuj. Digitalizirano gradivo je dostopno preko portala Digitalne knjižnice Slovenije in na portalu Kamra. Čeprav ormoška knjižnica nima posebnih načrtov za samostojne projekte digitalizacije v naslednjem triletju, se bo v prihodnje, po možnostih, vključevala v vnos vsebin na portalu Kamra ter druge projekte digitalizacije v organizaciji OOK Ptuj.

Pri projektih digitalizacije bomo v OOK posebno pozornost namenili izboru gradiva, ki je pomembno za celotno območje, ki ga pokrivamo.

Pripombe in komentarji

Obe knjižnici na območju sta kadrovske podhranjeni, saj OOK Ptuj zaposluje 31 delavcev, OK Ormož pa 6,75 delav-

cev. V skladu s *Pravilnikom o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* in *Standardi za splošne knjižnice* bi prva morala imeti 43,66 zaposlenih, druga pa 12,28 zaposlenih.

OK Ormož opravlja domoznansko dejavnost v skladu s 13. členom *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*, ki predvideva, da je domoznansko gradivo »postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če ni organizirano v posebno zbirko«. Izpolnjujejo tudi 14. člen istega pravilnika, saj strokovno usposobljena zaposlena del svojega delovnega časa namenja skrbi za ustrezen razvoj domoznanske dejavnosti v knjižnici.

Na podlagi pravilnika je knjižnica za opravljanje dejavnosti domoznanske zbirke upravičena do 0,32 strokovnega delavca ter do 1 strokovnega delavca

na prirast 5.000 enot domoznanskega gradiva letno, ob manjšem prirastu pa sorazmerno manj. Na podlagi preglednice bi torej v ptujski knjižnici glede na prirast bili upravičeni do 0,52 EPZ, v ormoški knjižnici pa do 0,32 EPZ, kar je več od sedanjega stanja.

Domoznansko gradivo za ormoško področje že tradicionalno zbira in obdeluje OOK Ptuj, zato je v njenih zbirkah uporabnikom na razpolago precej gradiva za ormoško območje. Uporabniki z ormoškega območja največ povprašujejo po starejšem gradivu, ki ga ne dobijo v domači knjižnici. Zanje je zanimiva tudi obsežna zbirka raziskovalnih nalog osnovnošolcev in srednješolcev, ki nastajajo v okviru vsakoletnega tekmovanja mladih raziskovalcev Spodnjega Podravja in Prlekije in jih ptujska knjižnica letno prevzema od organizatorja tekmovanja ZRS Bistra. Zaradi zanimanja uporabnikov načrtujemo v OOK

Preglednica 9: Zaposleni v domoznanski dejavnosti glede na prirast domoznanskega gradiva

Knjižnica	Prirast (2009)	EPZ - realiziran	EPZ (pravilnik + prirast)
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj	1021	2	0,52
Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož	20	0,1	0,32

1 Podatek o digitalizaciji Tednika, Ptujskega tednika in Štajerskega tednika se nanaša na stanje v letu 2010, v 2011 je projekt že zaključen. Trenutno potekajo dogovori o vključevanju novih števil Štajerskega tednika na dLib.

Ptuj tudi digitalizacijo in objavo nalog v digitalni obliki.

OK Ormož namenja večjo pozornost domoznanski dejavnosti od leta 2005, vendar se pri opravljanju te naloge stalno sooča s pomanjkanjem kadra. Zaradi tega obdelava člankov večkrat zastane, izpad pa pokrivamo z obdelavo člankov v OOK Ptuj².

2 Z redno obdelavo člankov smo v ptujski knjižnici pričeli leta 2005, pred tem letom smo jih obdelovali le občasno. Do danes se je pri obdelavi člankov oblikovala praksa, da redno obdelujemo naš regionalni časopis Štajerski Tednik ter članke s ptujskega in ormoškega območja v dnevnikih Večer in Delo, občinskih glasilih, različnih strokovnih časopisih, sestavne dele v lokalnih zbornikih ipd.

Zaključek

V Knjižnici Ivana Potrča ocenjujemo, da je domoznanska dejavnost na območju dobro organizirana in da z njo enakomerno in celovito pokrivamo vseh 16 občin, za katere knjižnica izvaja knjižnično dejavnost. Kot OOK v skladu z zakonodajo skrbimo za koordinacijo zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva na Spodnjepodrav-

skem območju, pri čemer se prilagajamo dejavnosti in potrebam Knjižnice Franca Ksavra Meška Ormož.

Mira Petrovič
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj

Domoznanstvo v splošnih knjižnicah

STROKOVNE TEME

Analiza podatkov domoznanskega vprašalnika 2009 za Štajersko območje

Knjižnica Lenart

Osrednje območne knjižnice

Osnovno

Vse tri splošne knjižnice na območju (Mariborska knjižnica, Knjižnica Lenart, Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica) imajo domoznansko dejavnost organizirano v okviru drugih oddelkov oz. izposojevališč. Univerzitetna knjižnica Maribor (v nadaljevanju UKM), katere domoznanska dejavnost na Štajerskem območju ima dolgoletno tradicijo in je tudi posebnost glede domoznanstva v slo-

venskem merilu, ima dejavnost organizirano v okviru samostojnega oddelka, kar v prihodnje načrtuje tudi Knjižnica Lenart. Na štajerskem območju sta funkciji splošne in študijske knjižnice ločeni (zgodovinsko pogojeno), kar je vplivalo na razvoj domoznanstva na našem območju.

Predlog 1: preučitev dobrih in slabih strani posameznih organizacijskih struktur in priprava

predlogov za izboljšanje in dopolnjevanje organizacijskega modela posameznih knjižnic.

Nobena knjižnica na območju ne vodi ločene porabe sredstev za nakup domoznanskega gradiva, kar do neke mere kaže na to, da je domoznanska dejavnost sestavni del knjižnične dejavnosti in je pogosto ni možno ločeno obravnavati.

V Mariborski knjižnici, zaradi

8

Preglednica 1: Odstotek površine knjižnice, namenjene za domoznanstvo

Knjižnica	Tip	Org. domoznanstva	Odstotek površine, namenjene domoznanstvu
Mariborska knjižnica	OOK	v okviru drugih odd./izposoj.	-
Knjižnica Lenart	OK	v okviru drugih odd./izposoj.	5,72 %
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	OK	v okviru drugih odd./izposoj.	2,00 %
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	VK	samostojni odd. v okviru knj.	4,80 %

izredno slabih prostorskih pogojev, domoznansko gradivo ni oblikovano v ločeno zbirko, temveč je vključeno med preostali fond, zato tega podatka ne moremo navesti. Podatek za UKM se nanaša na Enoto za domoznanstvo, večina gradiva pa se prav tako nahaja v prostem pristopu oz. je prav tako vključeno med obstoječi fond, kar pa podatek o površini, namenjeni domoznanstvu, ne vključuje. UKM razpolaga s temeljno referenčno zbirko primarnega domoznanskega gradiva, ki jo dopolnjujejo in ažurirajo.

Predlog 2: vzpostavitev priročnih zbirk s primarnim domoznanskim gradivom ali ločena postavitev od ostalih delov knjižnične zbirke v OOK in OK za svoje lokalno območje (13. člen *Pravilnika o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*).

Predlog 3: permanentno seznanjanje strokovnih delavcev kot tudi uporabnikov OOK in OK na območju z domoznansko zbirko UKM in obratno (obiski v Enoti za domoznanstvo, pred-

stavitve oddelka, itd.). Cilj: usmerjanje uporabnikov iz lokalnih okoljih v UKM in obratno, dopolnjevanje lokalnih zbirk in zbirke domoznanskega gradiva UKM, povečanje dostopnosti posameznih zbirk širši javnosti.

Pomanjkljivi podatki o navajanju zaloge in prirasta nakazujejo problematiko neenotne obdelave domoznanskega gradiva, kar onemogoča primerjavo med posameznimi knjižnicami. Knjižnica Lenart npr. ne navaja podatkov o vrstah domoznanskega gradiva, UKM navaja ocene, Mariborska knjižnica točnih podatkov o zalogi še ne more navesti, ker še ni zaključen postopek retrospektivne obdelave domoznanskega gradiva. Zaradi neenotnega prikazovanja podatkov o zalogi in prirastu so vprašljivi posamezni izračuni za domoznansko področje (npr. podatki o % domoznanskega gradiva in prirastu, ki vplivajo na število zaposlenih, pogl. Pripombe in komentarji).

Mariborska knjižnica je za svoje območje pripravila sistem enotne transparentne obdelave, ki je v uporabi od leta 2006. Za

potrebe poenotenja ga je ponudila tudi drugim knjižnicam s svojega območja.

Predlog 4: vzpostavitev enotnega sistema vsebinske in formalne obdelave domoznanskega gradiva, kar bi omogočilo pripravo primerljivih izračunov in statističnih podatkov o domoznanskem gradivu na enotnih izhodiščih.

Mariborska knjižnica je v sodelovanju s knjižnicami na območju uskladila domoznansko dejavnost na področju pridobivanja, analitične obdelave, izločanja in odpisa domoznanskega gradiva ter skupnih projektov. Pri uskladitvi upoštevamo interni predpis Domoznanska dejavnost v Mariborski knjižnici kot osrednji območni knjižnici, ki določa izvajanje in koordinacijo domoznanske dejavnosti v Mariborski knjižnici. Dokument vsebuje tudi prilogo z razdelitvijo po naseljih znotraj pripadajočih občin. S predpisom so bile seznanjene vse knjižnice na našem območju.

Do določenega prekrivanja prihaja v UKM, kjer se domoznan-

Preglednica 2: Odstotek zaloge domoznanskega gradiva glede na celoten fond (status in organizacijske oblika dom. dejavnosti)

Knjižnica	% dom. gradiva	Org. domoznanstva
Mariborska knjižnica	3,85%	v okviru drugih odd./izposoj.
Knjižnica Lenart	0,24%	v okviru drugih odd./izposoj.
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	0,67%	v okviru drugih odd./izposoj.
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	54,89%	samostojni odd. v okviru knj.

Preglednica 3: Prekrivajoča se območja domoznanske dejavnosti posameznih OK, morebitne sive lise

Knjižnica	Geografsko območje dom. dejavnosti
Mariborska knjižnica	-
Knjižnica Lenart	-
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	-
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	Prekrivanje z mrežo Štajerskega, Spodnjepodravskega in Pomurskega območja

ska dejavnost prekriva z dejavnostjo Knjižnice I. Potrča Ptuj (glede na občinsko razdelitev) in Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota (iz ankete UKM ni razvidno, za katere občine v Pomurju opravljajo domoznansko dejavnost).

Predlog 5: UKM, Knjižnica I. Potrča Ptuj, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota uskladijo področje svojega delovanja, pripravijo predloge za dopolnjevanje in racionalizirajo svoje delo.

Organiziranost domoznanske dejavnosti

Mariborska knjižnica je po letu 2006 pričela z domoznansko dejavnostjo na osnovi postavljenih metodoloških izhodišč, tako nabavo kot tudi obdelavo domoznanskega gradiva, informacijsko in referenčno delo ter pripravo domoznanskih prireditev pa izvaja v okviru celovite dejavnosti že od ustanovitve leta 1949.

Mariborska knjižnica domoznansko dejavnost v celoti integrira v delo posameznih oddelkov, služb, projektnih in delovnih skupin. Vsak vodja oddelka, službe, enote, delovne/projektne skupine, pa se del

svojega delovnega časa ukvarja s to dejavnostjo, zaradi česar ne moremo posredovati podatka o št. zaposlenih, ki delajo na tem področju. Podobna situacija je tudi v obeh splošnih knjižnicah na našem območju, pri čemer je potreba po vzpostavitvi ustrezne organizacijske strukture potrebna predvsem v Knjižnici Lenart. O teh možnostih smo se že pogovarjali na našem skupnem letnem sestanku v letu 2010, pri čemer smo oblikovali predloge za konkretno pomoč (pomoč pri oblikovanju zbirke, strokovna pomoč pri obdelavi, itd.).

Vse knjižnice na našem območju svoje zaposlene v glavnem izobražujejo preko neformalnih oblik izobraževanja, tako znotraj stroke (tečajji, predavanja, delavnice, seminarji, kongresi, ipd.), kakor tudi v sodelovanju z drugimi sorodnimi inštitucijami (muzeji, arhivi, galerije, ipd.). Mariborska knjižnica za svoje območje organizira interna izobraževanja, tudi za področje domoznanstva (npr. obdelava domoznanskega gradiva).

Predlog 6: OOK in OK sistemizirajo delovno mesto strokovnega delavca za domoznansko

področje oz. opise del in nalog, vezanih na domoznansko dejavnost, vnesejo v kataloge delovnih mest. Pri tem sodelujejo med sabo in si nudijo ustrezno strokovno pomoč.

Predlog 7: OOK in OK na svojih spletnih straneh objavijo osnovne podatke o domoznanski dejavnosti in navedejo kontaktne osebe.

Izvajanje domoznanske dejavnosti

Pri izvajanju domoznanske dejavnosti na našem območju beležimo naslednja odstopanja:

- izdelovanje bibliografij v elektronski in klasični obliki izvaja le UKM,
- Knjižnica Lenart ne obdeluje domoznanskega gradiva (mišljena je analitična obdelava serijskih publikacij),
- Knjižnica J. V. Slovenska Bistrica domoznanskega gradiva ne izposoja.

Predlog 8: priprava skupnega načrta vseh knjižnic na območju za izboljšanje in dopolnjevanje izvajanja domoznanske dejavnosti: npr. izdelava lokalnih bibliografij, pridobivanje gradiva, enotna obdelava, (**predlog 4**), izločanje, itd. OOK poskrbi za koordinacijo

Preglednica 4: Odstotki posameznih oblik org. dom. dejavnosti (OK/OOK, spremembe glede na leto 2006)

Knjižnica	Org. domoznanstva	Leto ustanovitve
Mariborska knjižnica	v okviru drugih odd./izposoj.	2006
Knjižnica Lenart	v okviru drugih odd./izposoj.	n.p.
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	v okviru drugih odd./izposoj	1965
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	samostojni odd. v okviru knj.	1966

Preglednica 5: Sistemizirana zasedena delovna mesta samo za domoznanstvo (v št. sistemiziranih delovnih mest in FTE)

Knjižnica	Sistemizirana delovna mesta	Bibliotekar oz. višji knjižničar	EPZ
Mariborska knjižnica	n.p.	n.p.	0,25
Knjižnica Lenart	n.p.	n.p.	0,10
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	n.p.	40% del. časa bibliotekarja	0,40
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	9	6	6

Preglednica 6: Način pridobivanja gradiv v odstotkih (predvsem pri OK, saj imajo OOK predvidoma visok delež OI)

Knjižnica	Nakup	Obv. izvod	Dar	Drugo
Mariborska knjižnica	81	10	9	0
Knjižnica Lenart	20	-	80	0
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	90	-	10	0
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	20	60	20	0

Preglednica 7: Načrti na področju domoznanske dejavnosti za obdobje 2010–2012

Knjižnica	Komentar
Mariborska knjižnica	Načrti na področju domoznanske dejavnosti so odvisni od projekta prenove osrednje knjižnice.
Knjižnica Lenart	Knjižnica Lenart je v fazi zbiranja in urejanja domoznanske zbirke. V zbirki imajo gradivo starejše od 1900 leta pa tudi periodiko in veliko drobnega tiska. V prihodnjem letu bodo to gradivo obdelali, da bo vidno v sistemu COBISS. V načrtu pa imajo tudi digitalizacijo domačega časopisa in drobnega tiska.
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	Katalogizacija domoznanskega gradiva (obdelava člankov), digitalizacija razglednic, vnos digitaliziranih razglednic na portal Kamra.
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	<ol style="list-style-type: none"> 1. S l. 1. 2011 načrtujejo označevanje domoznanskih gradiv s posebno domoznansko kodo. 2. Objava digitaliziranih gradiv na portalih Kamra, DLIB, DKUM, Europeana. 3. Načrtna digitalizacija posebnih domoznanskih gradiv in sodelovanje pri projektih. 4. Načrtovanje digitalizacije domoznanskih plakatov. 5. Načrtovanje natančnejšega evidentiranja dotoka domoznanskih gradiv. 6. Katalogizacije domoznanskih zapuščin. 7. Nadaljnje razvijanje spletnega dnevnika Domblog. 8. Izvedba domoznanskih razstavnih projektov. 9. Aktivno sodelovanje pri programu Evropske prestolnice kulture.

strokovne pomoči pri izvajanju posameznih postopkov, predvsem pa spodbuja odpiranje dragocenih zbirk in omogočanje njihove dostopnosti širši javnosti.

Načrti Mariborske knjižnice na področju domoznanstva so v precejšnji meri odvisni od prostorskih razmer, kar pomeni, da bomo lahko v primeru prenove osrednje knjižnice domoznansko gradivo izpostavili v posebni zbirki in ga ustrezno promovirali. V nasprotnem primeru bomo domoznansko dejavnost

izvajali v okviru obstoječih prostorskih zmožnosti.

Digitalizacija

Analiza kaže, da se vse knjižnice na območju že vključujejo v projekte digitalizacije, tudi preko Mariborske knjižnice kot OOK, ki te projekte že koordinira in realizira v okviru svojih nalog območnosti.

Predlog 9: OOK koordinira projekte digitalizacije in njihovo dostopnost, svetuje OK ter spodbuja digitalizacijo zanimivih vsebin, pomembnih za lokalno

okolje in širšo javnost. Spodbuja sodelovanje na tem področju med knjižnicami in drugimi ustanovami ter uskladi izhodišča za evalvacijo projektov.

Pripombe in komentarji

Izpolnjevanje vprašalnika je potekalo na neenotnih in nejasnih metodoloških izhodiščih ter nedorečenih kriterijih. Na ta problem smo opozarjali že leta 2007 (podatki o površini knjižnice, namenjeni za domoznansko gradivo, podatki o zalogi, prirastu, poseben problem so

11

Preglednica 8: Načrti na področju digitalizacije (2010 - 2012)

Knjižnica	Projekti digitalizacije
Mariborska knjižnica	V teku so dogovori s Pokrajinskim arhivom Maribor. Prijava skupnega projekta o Tovarni avtomobilov Maribor. Sodelovanje na nivoju OOK : projekt digitalizacije in objave gradiv o I. svetovni vojni (koordinator B. Goropevšek).
Knjižnica Lenart	Digitalizacija lokalnega časopisa Domače novice od leta 1961 do 1991 in digitalizacija drobnega tiska (voščilnice, vedute, fotografije)
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	Digitalizirane razglednice objaviti na spletu (Kamra, dLib, Europeana) v letu 2010
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	Letno načrtujemo digitalizacijo vsaj enega naslova domoznanskega časnika in vsaj dveh naslovov drugih domoznanskih gradiv.

Preglednica 9: Podatki o prirastu in strokovnih delavcih (op. glej predlog 6)

Knjižnica	Prirast dom. (2009)	EPZ	EPZ - prirast
Mariborska knjižnica	5.004	0,25	1
Knjižnica Lenart	n.p.	0.10	n.p.
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica	44	0,40	0,00
Univerza v Mariboru, Univerzitetna knjižnica Maribor	12.000	6	2,4

ocene podatkov, itd.), zaradi česar se postavlja vprašanje, ali je v takšnih okoliščinah smiselno izpolnjevanje vprašalnika v obstoječi obliki.

Predlog 10: v večji meri se preusmerimo k uporabnikom in se ukvarjamo z vsebinami ter načini sodelovanja med OOK, OK in drugimi ustanovami na območju pa tudi širše, z namenom kreiranja aktualnih domoz-

nanskih vsebin iz lokalnega okolja, zanimivih za širšo javnost.

Dragana Lujić, v sodelovanju z mag. Nino Hriberšek Vuk
Mariborska knjižnica

POROČILA

Dobiva se v knjižnici

Dan slovenskih splošnih knjižnic 2011 je bil sejensko obarvan

Letošnji Dan splošnih knjižnic je sekcija za splošne knjižnice pod vodstvom novoizvoljene Brede Podbrežnik poskusno izpeljala v sejenski različici. Med snovanjem praznovanja je bilo izhodišče, da je to naš

dan, da je najlepše, da ga praznujemo skupaj, da se poveselimo, se vidimo in da si hkrati pokažemo, kaj delamo in na kakšen način širimo bralno kulturo v posamezni knjižnici.

Zdelo se nam je, da je ta način predvsem pomemben in primeren za generacijo mladih knjižničarjev in bibliotekarjev, ki jim veliko pomeni, da se pokažejo kolegom, da vidijo pestrost dejavnosti v sosednjih knjižnicah, da izmenjajo ideje in da začutijo stanovsko pripadnost. Seveda ni to nič manj pomembno za že prekaljene knjižničarje, ki nam včasih že zmanjkuje vetra v jadrih.

Letos se je kot gostiteljica slovenskih knjižničarjev, bralcev in literarnih ustvarjalcev izkazala Medobčinska splošna knjižnica Žalec. Sekcijo je že v času organiziranja

dogodka toplo sprejemala ravnateljica Jolanda Železnik, prav tako njen kolektiv in sam župan Janko Kos na osrednji prireditvi. Vsem je sekcija iskreno hvaležna za tak sprejem.

Na sejemske stojnice se je prijavilo 18 knjižnic, na predstavitve dejavnosti pa še 8, kar se nam je za poskus in prvo leto zdelo veliko. Še bolj kot številka, nas je presenetila raznolikost in pestrost sejemske ponudbe, ponudba pa so bile seveda – ideje. Teh knjižničarjem očitno ne zmanjka in ko smo opazovali ta sejenski prizor, nismo mogli mimo pomisleka, da bi se morali takole na ogled postaviti še kdaj in čim večkrat,

Slika 1: »Sejem«

Slika 2: Breda Podbrežnik

mogoče celo na knjižnem sejmu, ki sovpada z našim praznikom. Še posebej smo bili na delavnicah navdušeni nad novo generacijo knjižničarjev, ki res da vse od sebe. Za prihodnost se nam ob takem podmladku ni potrebno bati.

Dan slovenskih splošnih knjižnic vsako leto poteka pod drugim geslom. Ker je simbol sejmarstva lectovo srce, smo si zamislili, da mora v tem srcu seveda pisati kaj »našega«. Tako smo na srčno stran zapisali: »Dobiva se v knjižnici«. V topli slovenski dvojini kakopak.

Sekcija je poskrbela, da so prisotni dobili in domov lahko odnesli priponke s to mislijo, budno oko pa je opazilo, da so si jo z veseljem pripenjali na svojo srčno stran tudi eminentni gostje, tudi bivša kulturna ministrica Majda Širca, ki se je kar nenapovedano sprehodila med našimi policami. Za razliko od nekaterih politikov, ki so se na ta dan napovedovali pa nas na srčno stran niso dali. Še ne.

13

Slika 3: Ervin Fritz

Slika 4: Ela, čistilka v knjižnici

Slavnostni govornik je bil pesnik Ervin Fritz, ki je poudarjal, da je današnji čas preveč usmerjen k misli: »To je to za ta denar«. Ni presežkov, ni srčnosti, ni časa, vse je ovrednoteno z denarjem, to, kar pa delamo v knjižnicah, je lahko nekaj drugačnega, je lahko brezplačno, a vseeno dragoceno.

Žalska knjižničarka Irena Štusej je napisala monokomedijo »Jaz sem Ela, čistilka v knjižnici«, z uprizoritvijo pa je igralka Olga Markovič postavila piko na i našemu srečanju. Potrebno se je zavedati, a snažilka Ela se zaveda, da samo od zavedanja ne bo nič. Iz zavedanja je potrebno pobrisati vsaj prah v knjižnici, da bo kaj opravljeno. Ela se je duhovito in kritično lotila knjižničarskega poklica in širšega človeškega zavedanja, a na koncu je vseeno tudi ona opazila, da knjižničarji prej založijo sebe kot pa kako knjigo. Irena Štusej je dala v svet pronicljivo komedijo. Čestitke.

Sekcija za splošne knjižnice se zahvaljuje vsem sodelujočim knjižničarjem iz Radovljice, Tolmina, Domžal, Medvod, Trebnjega, Šentjurja, Šmarja pri Jelšah, Velenja, Kamnika, Žalca, Grosuplje, Kranja, Jesenic, Mozirja, Murske Sobote, Ljutomera, Trbovelj, Maribora in Mestne knjižnice Ljubljane za njihove prispevke, na sekciji pa že zbiramo ideje za naslednje leto in računamo na skupno delo in sodelovanje vseh. Ali kot je dejal žalski župan ob koncu svojega govora: »Za domovino – s knjigo naprej!«

Ksenija Medved
Mestna knjižnica Grosuplje
[ksenija.medved@gro.sik.si](mailto:kсенija.medved@gro.sik.si)

Prisilno prostovoljstvo

Tale zapis dolguje svoj nastanek tistemu delu intervencije dr. Eve Kodrič-Dačić na letošnjem posvetovanju ZBDS, ki je bil namenjen v parlamentu zavrtnjenemu zakonskemu amandmaju o omogočanju prostovoljnega (: volonterskega) pripravništva v knjižnicah. V njem je želela poudariti, da zaposlovanje »priučenihi« knjižničarjev (= tistih s študijem drugih strok, ki v knjižničarstvo vstopijo preko strokovnega izpita) predstavlja za knjižnice prednost, ne pa pomanjkljivosti – pod pogojem seveda, da v knjižnici delajo tudi študirani bibliotekarji. Z navedenim stališčem se po moje ni težko strinjati, me pa v tej zvezi zelo moti nekaj drugega, zaradi česar se mi ta – po sebi sicer neproblematičen in nesporen – argument prikazuje kot nepravil oz. kot uporabljen v nepravem kontekstu in kar opravičuje naknadno objavo.

Predlagani amandma, ki k sreči ni dobil zelene luči poslancev, bi omogočil zaposlovanje kandidatov za knjižničarje tako, da bi ti najprej eno leto zastonj delali v knjižnici, da bi si pridobili osnovne delovne izkušnje in s tem pravico do opravljanja strokovnega izpita. Načeloma enako delo, ki se opravlja v delovnem razmerju, je sicer normalno plačano, s to potezo pa bi ustvarili skupino zaposlenih, ki bi ga opravljala zastonj (plačila malice in prevoza na delo pač ne gre zamenjevati s plačilom za delo). Predlog je do teh mladih, dela voljnih ljudi izrazito nepošten in diskriminatoren (v nasprotju s temeljnimi človeškimi pravicami, kot jih zagotavlja ustava RS v 14. oz. 15. členu) in njegova prijaznost samo navidezna. Vrhu tega se predlog izkaže za nateg še po drugi, »funkcionalni« plati: če namreč knjižnica (zaradi splošne situacije, proračunskih omejitev itd.) ne more zaposliti kandidata brez strokovnega izpita, ga tudi z opravljenim strokovnim izpitom ne bo mogla – in obratno, če knjižnica razpolaga s prostim delovnim mestom, je zastonjarsko delo v istem trenutku nepotrebno.

Navidezno človekoljubje tako prikriva najbolj navadno izkoriščanje diplomantov. Dejavnost, ki ima nediskriminatornost zapisano tako rekoč v jedro svojega *raison-d'être*, si takšne eklatantne deviacije preprosto ne more privoščiti. To, da so ideje direktorji knjižnic v večini podprli z obema rokama, glede na situacijo sicer ni nerazumljivo, vendar zato spornost njenega naboja, nezdružljivega tako z ustavo kot s temelji strokovne doktrine, ni nič manjša.

Simptomatično je, da je tak predlog našel pot v parlament v trenutku programske demence stranke, ki se je cela tri leta trudila za svoj politični samomor – kar je seveda njena demokratična pravica, da ne bo nesporazuma. In vendar omenjena vnaprejšnja pokornost in hkratna popadljivost do tistih, ki so trenutno v podrejenem položaju, kažeta vzorce obnašanja, ki nam – ne glede na strankarsko pripadnost ali simpatijo – niso niti v čast niti v korist.

V tej zvezi se človeku vsiljuje več vprašanj, ki implicirajo nič kaj vzpodbudne odgovore, na primer s kakšno (samo)podobo poklica knjižničarja živijo predlagatelji in zagovorniki predloga, če so pripravljeni svoje bodoče kolege takole pohoditi: je zanje knjižničar potemtakem najbližji nebodigatreba, posebljena funkcionalna zaprašenosť knjižnice? Zakaj ne bi uvedli enakega pripravništva tudi za zdravniške, poslance in državne uradnike (kaj ne bi bilo bolj umestno, če že, vprašati se o smotrnosti in potrebnosti strokovnega izpita po zaključenem študiju – bibliotekarstva ali česa drugega –, o tem institucionaliziranem nezaupanju države do visokošolskih programov, ki jih sama potrjuje in financira)? In dalje, so takšni predlogi del kampanje za sistematično pauperizacijo Slovenije ali samo (»samo«) znak politične in/ali splošne omejenosti?

Se vidimo pred Borzo!

V začetku tega leta je bil sprejet Zakon o prostovoljstvu, ki je opredelil prostovoljsko delo kot »delo, ki ga posameznik po svoji svobodni volji in brez pričakovanja plačila ali neposrednih ali posrednih materialnih koristi zase, opravlja v dobro drugih ali v splošno korist«. V zakonu so poleg načel prostovoljskega dela opredeljeni pogoji za opravljanje organiziranega prostovoljskega dela, pravice in obveznosti prostovoljcev in prostovoljskih organizacij v okviru organiziranega prostovoljstva ter ukrepi za spodbujanje razvoja in spremljanje prostovoljstva. Skratka zakon, ki bi knjižnicam, ki že delajo s prostovoljci, olajšal formaliziranje odnosov z njimi. Vendar je omenjeni zakon iz prostovoljskega dela izrecno izločil volontersko pripravništvo. To delo, ki ga delavec brez plačila izvaja »z namenom strokovnega usposabljanja brez sklenitve pogodbe o zaposlitvi« pa je mogoče izvajati pod pogoji in v okvirih, ki jih določa Zakon o delovnih razmerjih le tam, kjer je to posebej opredeljeno v področni zakonodaji. Že zdaj je to omogočeno na področju šolstva, v javni upravi, v zdravstvu in verjetno še kje, ne pa na področju knjižničarstva, saj Zakon o knjižničarstvu take možnosti ne predvideva.

tih, ki so motivirani za strokovno delo in ki so ob enem najboljše kandidati za eventualno zaposlitev. Potrebna bi bila sprememba Zakona o knjižničarstvu.

Možnost za rešitev se je pojavila nepričakovano, saj so iniciativo za spremembo zakona prevzeli poslanci Državnega zbora. V juniju tega leta so vložili dva predloga za dopolnitev. Prvega, ki naj bi omogočil opravljanje volonterskega pripravništva na področju knjižničarstva, je vložil poslanec Franc Žnidaršič, nekaj dni kasneje pa je sledil še Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu, s prvopodpisano Silvo Črnugelj. Slednji poleg uvedbe volonterskega pripravništva prinaša še spremembe na področju pridobivanja dovoljenj za vzajemno katalogizacijo, načina sprejemanja načrta dela knjižničnega informacijskega servisa ter predlog spremenjene sestave njegovega upravnega odbora.

Odbor za kulturo, šolstvo, šport in mladino Državnega zbora RS je prvi predlog obravnaval na seji 7. 9. 2011. Komentarji oziroma kritike, ki jih je posredovala strokovna javnost (Nacionalni svet za knjižnično dejavnost, ZBDS, DBL, DBM, Filozofska fakulteta, Združenje splošnih knjižnic, sindikat Glosa) so se nanašali predvsem na (nedefinirano) vrsto izobrazbe potencialnih pripravnikov, medtem ko so s samo idejo volonterskega pripravništva (z

izjemo Filozofske fakultete) soglašali oziroma jo vsaj načelno podpirali. Opozorjeno pa je bilo na problem izvajanja in vsebine pripravništva na področju knjižnične dejavnosti, ki še ni urejeno z ustreznim pravilnikom. Poslanci so po obravnavi predlog spremembe zakona zavrnil.

Knjižnice torej do nadaljnjega ne smejo zaposlovati volonterskih pripravnikov (seveda pa lahko »zaposlujejo« prostovoljce), stroki pa je ostala naloga, da se opredeli glede dveh problemov, ki jih je predlog zakona odprl: uskladiti se mora glede vrste izobrazbe, ki jo morajo imeti pripravniki in razrešiti etično dilemo neplačanega dela pripravnikov.

Prostovoljci so v naših knjižnicah redki. Statistični podatki govorijo, da je v letu 2010 v splošnih knjižnicah prostovoljno delalo 38 oseb, v visokošolskih 2, 3 v NUK ter 9 v specialnih knjižnicah, od tega 6 v specialnih knjižnicah s področja kulture ter 3 v samostanskih in cerkvenih knjižnicah. Za šolske knjižnice podatkov nimamo. Prav tako nimamo podatka o tem, koliko od teh prostovoljcev je opravljal volontersko pripravništvo.

Prostovoljno delo tistih, ki so ekonomsko preskrbljeni in ki ga izvajajo iz lastnih nagibov in potreb, seveda ni sporno. Nelagodje se pojavi takrat, ko je neplačano delo pogoj za pridobitev kvalifikacije, ki

kandidatu niti ne omogoča zaposlitve, temveč le boljšo pozicijo na trgu dela. Moji generaciji, ki se je zaposlovala v osemdesetih letih, se take rešitve zdijo vsaj nepoštene, če že ne izkoriščevalske. Kljub temu bi veljalo refleksne reakcije utišati in pogledati dejansko stanje:

Število strokovnih delavcev je leta 2010 v primerjavi z letom 2009 sicer naraslo: v celoti so splošne knjižnice (ki poleg šolskih zaposlujejo največ strokovnih delavcev) zaposlile 26 strokovnih delavcev več kot leto poprej (število vseh zaposlenih se je povišalo za 30), medtem ko so visokošolske knjižnice zaposlovale le 2 strokovna delavca več. Prav tako so bila zasedena delovna mesta kolegov, ki so se upokojili. Vendar je zaposlovanje v javnem sektorju praktično ustavljeno. Politične stranke nam celo v predvolilnem boju v najboljšem primeru obetajo le »mehko« obliko zniževanja zaposlenih, kar pomeni, da v prihodnjih letih morda ne bomo mogli računati niti z nadomestnimi zaposlitvami strokovnih delavcev, ki se bodo upokojili. V tej luči so se izkazale za optimistične celo slabe napovedi o možnostih zaposlovanja diplomantov bibliotekarstva, ki jih je v svoji magistrski nalogi predstavila Maja Božič.

Po drugi strani pa imamo podatke o številu diplomantov na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. V šolskem letu 2009/2010 je v

okviru starega programa Bibliotekarstva diplomiralo 47 študentov (in še 44 v okviru bolonjskega študija Bibliotekarstvo in informatika).

Tem potencialnim kandidatom za pripravnike in za strokovni izpit se pridružujejo še diplomanti drugih smeri, saj je strokovne izpite v istem obdobju (1. 9. 2009 – 31. 8. 2010) opravilo 86 kandidatov z visokošolsko izobrazbo.

Kakšne možnosti za redno zaposlitev bodo imeli diplomanti, ki bodo želeli delati v knjižnicah – in kako naporna bo naloga knjižnic, ki bodo morale izbirati kandidate za tista redka delovna mesta, ki bodo še na voljo? Če nočemo sprejeti mehanizma »vez in poznanstev«, potem so edino objektivno merilo strokovne kvalifikacije. Torej strokovni izpit - tega pa brez pripravništva, za plačilo katerega knjižnice ne bodo imele sredstev, diplomanti ne bodo mogli opraviti. In krog je sklenjen.

Volontersko pripravništvo ponuja rešitev, ki je sicer daleč od idealne, ki bi brezposelnim diplomantom, če to želijo, omogočila usposabljanje in vstop v stroko, povečala možnosti za zaposlitev ter olajšala prehod do takrat, ko se bodo zaposlitvene možnosti (vendarle) izboljšale.

Pri tem ne smemo pozabiti niti na drugo stran - neplačano pripravništvo knjižnico kljub vsemu stane: če pustimo ob strani stroške prevoza in malice, moramo upoštevati stroške strokovnih mentorjev,

ki so običajno najbolj kompetentni delavci knjižnice. Vložek knjižnice v usposabljanje volonterskega pripravnika lahko povečajo še stroški tečajev, če jih knjižnica pripravnikom seveda nudi. Se je bati, da bodo knjižnice izkoriščale pripravnike? Lahko, vendar ne za dolgo – kandidati se za volontersko pripravništvo odločajo po lastni presoji, s knjižnico sklenejo pogodbo, usposabljanje pa lahko kadarkoli prekinejo. Konec koncev imamo tudi strokovna združenja, ki bi se še pred sprejemom ustreznega pravilnika lahko natančno dogovorila o vsebini programa pripravništva, nespoštovanje dogovorjenega oziroma izkoriščanje pripravnikov pa razkrinkala in javno obsodila.

Vendar, kot že rečeno, volonterskega pripravništva na področju knjižnične dejavnosti za zdaj ni, zato tudi nimamo zgoraj omenjenih problemov. Bomo imeli pa druge. Kaj če kateri od brezposelnih diplomantov ne bo hotel kelnariti in se bo kot čisto navaden prostovoljec pojavil v naši knjižnici – in delal (ne da bi se strokovno usposabljal kot pripravnik, temveč) le za to, da bo imel prakso na področju knjižnične dejavnosti. Seveda brez strokovnega mentorja in brez obveze knjižnice, da ga usposobi. Kaj bo potlej z našo dilemo o dopuščanju neplačnega dela? Se vidimo pred Borzo?

Eva Kodrič-Dačić

Prostovoljno pripravništvo v knjižnicah iz perspektive delodajalca

V Združenju splošnih knjižnic smo na seji upravnega odbora avgusta letos poleg ostalih pobud za spremembo zakonodaje obravnavali tudi pobudo dveh skupin poslank in poslancev v zvezi s predlogom Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu, ki je bil v DZ vložen letošnjega junija. Ne glede na to, da so bili predlogi za tako pomembne spremembe zakonodaje vloženi malodane »inkognito«, in da je bil čas, ko naj bi jih strokovna javnost resno obravnavala, izbran zelo ponesrečeno, smo se jim v Združenju posvetili z vso odgovornostjo in v skladu s stroko in poslovođenjem knjižnic sprejeli do njih primerno argumentirana stališča.

V prispevku se bom omejila le na eno od pobud za spremembo zakonodaje in sicer na opravljanje volonterskega pripravništva v knjižnicah. Komentar Združenja na predlog skupin poslancev, naj se 39. člen Zakona o knjižničarstvu, ki govori o bibliotekarskem izpitu, spremeni po eni varianti tako, da se v omenjeni člen za tretjim odstavkom doda besedilo: »Pripravništvo se v skladu s tem zakonom lahko izvaja tudi kot volontersko pripravništvo«, po drugi varianti pa se doda četrti odstavek, ki se glasi: »Pripravništvo za namen opravljanja bibliotekarskega izpita se lahko opravlja tudi na podlagi pogodbe o volonterskem opravljanju pripravništva«, je bil naslednji:

»V Združenju splošnih knjižnic podpiramo predlog, da se pripravništvo opravlja lahko tudi volontersko, vendar opozarjamo, da mora biti področje urejeno s pravilnikom po vzoru šolstva, v katerem se definira, kakšne pravice gredo v primeru opravljanja volonterskega pripravništva tako pripravniku kot mentorju in kakšne pravice in obveznosti ima pri tem delodajalec.«

Ko govorimo o pravilniku, pri tem seveda mislimo na zelo težko in zelo dolgo pričakovani pravilnik o bibliotekarskem izpitu, ki se v naši stroki še vedno imenuje **Samoupravni sporazum o pridobivanju strokovnih kvalifikacij bibliotekarske stroke** in sega v leto 1980.

Zakaj se v Združenju s predlogom spremembe Zakona o knjižničarstvu v smislu možnosti opravljanja prostovoljnega pripravništva strinjamo?

Direktorji splošnih knjižnic smo mnenja, da bomo s to možnostjo pridobili vsi: tako brezposelni diplomanti kot seveda tudi knjižnice.

Možnost zaposlovanja so omejene, knjižnice pa smo, glede na svoje dejavnosti in storitve, katerih ponudba je vedno večja, zmeraj bolj kadrovske podhranjene. V obstoječih finančnih okoliščinah niti knjižnice niti nezaposleni diplomanti nimamo veliko izbire: golob je na strehi, v roki pa je lahko vrabec, če ga seveda hočemo. Odločitev je odvisna od posameznika, vendar je običajno tako, da se nas večina še vedno raje odloči za dosegljivega vrabca v obdobju, ko čakamo na goloba.

Dandanašnji čas suhih krav je neprijazen tako do iskalcev zaposlitve, kot do delodajalcev. Nujno je torej sprejeti kompromis. Delodajalci ponudimo, kar zmoremo: prostor in strokovno področje usposabljanja, mentorje za usposabljanje in pripravo na strokovni izpit ter zakonsko določena plačila v zvezi s prisotnostjo na delu. S tem seveda za določen čas dobimo v knjižnico *pogojno* brezplačen dodaten kader (pogojno zato, ker ima knjižnica s takšnim pripravnikom kar nekaj stroškov in seveda dodatnega dela). Diplomant – iskalec zaposlitve pa pod temi pogoji dobi možnost za pridobivanje delovnih izkušenj in z opravljenim strokovnim izpitom večjo konkurenčnost na trgu dela.

Vedeti moramo, da je opravljanje prostovoljnega pripravništva le takrat konstruktivno, ko imata v tem odnosu enakovredne koristi in morebitne izgube oba partnerja, tako delodajalec kot delojemalec. Oba se morata v dani situaciji zavedati, da pomagata drug drugemu in tu ni ne zmagovalca ne poraženca. Zato so morebitni strahovi, da se takšne način opravljanja pripravništva lahko sprevrže v »izkoriščanje« skoraj brezplačnega kadrovskega potenciala, popolnoma odveč. Vsak delodajalec bo težil k temu, da bo sistemizirano delovno mesto bibliotekarja zapolnil z usposobljenim kadrom, ki bo v delovnem procesu in kolektivu ostal dlje kot le za pripravniško obdobje.

Poudariti je treba še, da ni dovolj samo sprejeti spremembe 39. člena Zakona o knjižničarstvu, ampak je potrebno čim prej sprejeti tudi Pravil-

nik o bibliotekarskih izpitih, kjer bo morala biti ta sprememba primerno definirana tako z vidika pripravnika kot z vidika delodajalca.

Golob, ki za knjižnice pomeni zaposlitev bibliotekarja s strokovnim izpitom za nedoločen čas, za iskalca zaposlitve pa seveda službo s plačo, je

torej še vedno na strehi. V vmesnem obdobju pa vsi ostajamo vrabci in se veselimo drug drugega.

Vesna Horžen
Predsednica Združenja splošnih knjižnic

RAZMIŠLJANJA in KOMENTARJI

Prostovoljstvo v knjižnični dejavnosti

Prostovoljstvo ali kot mu rečemo tudi s tujko »volonterstvo« se danes, bolj kot kdarkoli, razvija v vedno širših, raznovrstnih socialnih okoljih, kjer se tudi bolj ali manj uspešno uveljavlja. A vendar je koncept prostovoljnega delovanja in pomoči drugemu, predvsem kot nasprotje njegovi sebičnosti, že od nekdaj zaznamovala človeški obstoj in razvoj. Želja po drugačnem in danes izjemno pomembnem, neprofitnem delovanju, je našla svoj smisel v altruizmu in »nezaslužkarstvu« in pripomogla pri gradnji varnejšega, lepšega in toplejšega družbenega okolja. Še posebej za tiste, ki zaradi različnih pomanjkljivosti družbenega ustroja in/ali zaradi osebnih stisk tega niso deležni. Prostovoljno delo se je razširilo na mnogih področjih, varnostnih, socialnih, pedagoških, zdravstvenih ...

Prostovoljstvo trenutno v nobenem predpisu ni opredeljeno kot posebna oblika dejavnosti, ki služi v javno dobro, temveč je posebej obravnavano oziroma omejeno samo v izjemnih primerih kot so npr. Zakon o Rdečem križu, področje gasilstva ... To je velika ovira k večjemu razmahu prostovoljstva, ki je Sloveniji zato bolj vezana na neke specifične oblike, kot sta Gasilstvo ali Gorske reševalce, ter Rdeči križ in Karitas, ki delujejo predvsem zaradi dolgoletne tradicije, ki jih tudi negativni družbeni trendi zadnjih let niso mogli uničiti.

Knjižničarstvo, ki je v Sloveniji opredeljeno kot javna služba, bi prav tako lahko z zakonsko urejenim prostovoljstvom veliko pridobilo, saj bi lahko organizirali posebne oblike prostovoljnega dela, ki bi pozitivno vplivale ne samo na dejavnost samo, temveč tudi na njen ugled in status v družbi. Predvsem pa dodali svoj delež k že omenjenemu varnejšemu, lepšemu in toplejšemu družbenemu okolju za tiste, ki ga pogrešajo. Toda odsotnost zakonskih rešitve ne ovira, če bi v okviru ZBDS ali združenja splošnih knjižnic že oblikovali smernice in izhodišča za organizacijo

prostovoljstva v naši dejavnosti.

Žal pa ima tudi tako svetla in pozitivna dejavnost, kot je prostovoljstvo, svojo temno plat. Prostovoljstvo lahko postane krinka za izkoriščanje »zastonske« delovne sile, predvsem mladih ljudi, ter povzroča še dodatne krivice. Ali celo kot smo zasledili v zadnjem času, žal tudi v naši dejavnosti, bližnjica za zaposlovanje »pravih« kadrov, kar je najmanj moralno sporno in močno škodi profesiji in dejavnosti. Žal smo slednje dobili v poskusu spreminjanja Zakona o knjižničarstvu in uvajanja »volonterskega« pripravništva vanj, čigar cilj naj bi bil opravljanje Bibliotekarskega izpita po močno zastarelem, profesionalno in vse bolj tudi drugače spornem Samoupravnem sporazumu... iz leta 1980. Takšen predlog so napisali in spodbujali ljudje, ki so prepričani, da je knjižničarstvo obrt, ki se je lahko vsak priuči. To so tudi ljudje, ki ne želijo nič dobrega stroki in ne dejavnosti, in se ne zavedajo, da se oboje v današnjem času zelo spreminja in da znanja, ter spretnosti, ki so bila ustrezna pred desetimi leti niso več primerna in so zastarela. Takšne predloge, ki besedo volonterstvo, torej prostovoljstvo, zlorablajo, je treba najostreje obsoditi in namesto tega nameniti več naporov k čim hitrejši pripravi Pravilnika o bibliotekarskem izpitu in seveda takšnim spremembam Zakona o knjižničarstvu, ki bodo sodobne in profesionalne.

Zadnji predlogi Nacionalnega Sveta za knjižnično dejavnost spremembe 39 člena Zakona o knjižničarstvu so odlično izhodišče in prepričan sem, da bo sprejet z naklonjenostjo med vsemi tistimi, ki jim ni vseeno za razvoj stroke in dejavnosti. Pripravništvo je obdobje med diplomom in strokovnim izpitom in naj bo takšno kot ga imajo v bibliotekarsko razvitih deželah (Danska, Velika Britanija), kjer vemo, da je pristop do strokovnega izpita reguliran in status profesije, ter kvaliteta storitve temu ustrezna. To ni nekaj

prostovoljnega, temveč je obvezen del vstopa v profesijo.

Potem bo lažje opredeliti in organizirati tudi resnično prostovoljstvo/volonterstvo, ki bi bilo stroki in dejavnosti v ponos. Vzgledi iz drugih okolij kažejo na pomen prostovoljstva pri sodelovanju predvsem splošnih knjižnic z lokalno skupnostjo. Prostovoljstvo v knjižnici eden od oblik demokratičnega ideala udejstvovanja posameznika v družbi. Posamezniku omogoči, da se dejavno vključi v lokalno skupnost v kateri živi, lahko pa tudi širše. V najožjem pomenu besede je prostovoljstvo v knjižnici oblika popolnega dialoga med knjižnico in skupnostjo, ki omogoča stalen pretok idej, znanj in spretnosti med njima, kar vodi do stalnega sodelovanja (Driggers, Dumas

2002). Raziskava opravljena v okviru diplomske naloge na oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo (Škarja, 2010) na vzorcu splošnih knjižnic je pokazala, da pravih izkušenj v Sloveniji z prostovoljstvom v splošnih knjižnicah, kjer je le-to v svetu najbolj razvito, nimamo.

Primož Južnič

Viri:

Driggers, P. F., Dumas, E. (2002). *Managing library volunteers: a practical toolkit*. Chicago: American Library Association.

Škarja B. (2010). *Vloga in pomen prostovoljstva v knjižnici*. BINK: Ljubljana.

RAZMIŠLJANJA in KOMENTARJI

Prostovoljstvo, volontersko pripravništvo in knjižničarstvo

V juniju 2011 sta vložena predloga dveh zakonov, ki se nanašata na spremembe in dopolnitve Zakona o knjižničarstvu razburila entuziastično strokovno javnost. Dodano vrednost poletnemu branju je prispeval še v sprejem podan predlog Pravilnika o bibliotekarskem izpitu, ki bi nadomestil še vedno veljaven »Samoupravni sporazum o pridobivanju kvalifikacij bibliotekarske stroke« iz leta 1980; torej Sporazum, ki je nastal v neki prejšnji državi, v neki prejšnji družbeni ureditvi, v neki drugi ureditvi šolstva, gospodarstva, itd. Po proučevanju dokumentov ugotavljamo, da je glavni »krivec« vseh teh »neproblematičnih« predlogov, primernih celo za obravnavo v skrajšanem postopku februarja sprejet Zakon o prostovoljstvu.

Zakon o prostovoljstvu je (končno!) opredelil prostovoljstvo kot delo, ki je namenjeno zagotavljanju lastnega zadovoljstva, to je »brez plačila ali neposrednih ali posrednih materialnih koristi zase«, ki se »opravlja v dobro drugih ali v splošno korist«. Hkrati pa je

tudi jasno določil, da se za prostovoljsko delo ne šteje brezplačno opravljanje dela »z namenom strokovnega usposabljanja brez sklenitve pogodbe o zaposlitvi (volontersko pripravništvo) v skladu zakonom, ki ureja delovna razmerja ali drugim zakonom«.

Če bi v knjižničarstvu želeli, da bi se čas, ki ga posameznik volontira v knjižnici, štel v čas, ki je potreben za pristop k bibliotekarskemu izpitu, je potrebno spremeniti Zakon o knjižničarstvu in, skladno z njim, sprejeti tudi ustrezen Pravilnik o bibliotekarskem izpitu. Toda - ali si to res želimo, ali to res potrebujemo? Od leta 2001, ko je bil sprejet obstoječi Zakon o knjižničarstvu, smo bili deležni izredno hitrega razvoja knjižničarske stroke. Ker se v stroki prepletajo različni pogledi financierjev, uporabnikov in strokovnjakov, ne preseneča dejstvo, da se ob vsaki spremembi trejo mnenja.

V dopisih je Društvo bibliotekarjev Ljubljana podalo pogled na predlagane spremembe s

pobudo, da se za sprejem dobrega zakona in pravilnika omogoči širša strokovna razprava. V zvezi z obravnavano tematiko izpostavljam ključne predloge, ki so bili zapisani tudi v mnenjih poslanih Državnemu zboru RS in Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije. Pri tem smo namenoma zanemarili trenutno stanje, tj. omejeno zaposlovanje v javnem sektorju (javnih knjižnicah) in število (brezposelnih) diplomiranih bibliotekarjev. Zavzemamo za trajnostne rešitve.

- Predlagamo, da se v Pravilnik o bibliotekarskem izpitu ustrezno umesti možnost oprostitve dela izpita, v kolikor ima kandidat pridobljeno formalno izobrazbo bibliotekarske smeri. V Sloveniji imamo formalno izobraževanje s področja bibliotekarstva, ki se ga izvaja na univerzitetnem dodiplomskem in podiplomskem nivoju na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Predlagamo, da se ustrezno upošteva razlika med kandidati z

ali brez formalne bibliotekarske izobrazbe in sicer v smislu oprostitev dela ali celote bibliotekarskega izpita in v smislu trajanja obveznega predhodnega usposabljanja. Kandidat lahko opravljanje izpitnih vsebin dokazuje s potrdilom o opravljanju izpitov, katerega izda ustrezen visokošolski zavod. Omenjene spremembe bi omogočile večjo konkurenčnost formalno izobraženih bibliotekarjev, knjižnice pa bi ohranile možnost zaposlovanja kadra iz drugih področij.

- V osnovi ne nasprotujemo institutu volonterskega pripravništva, v kolikor je definirano, komu je namenjen. Menimo, da bi možnost opravljanja volonterskega pripravništva bila smiselna le za kandidate z formalno bibliotekarsko izobrazbo (diplomo Oddelka za bibliotekarsko, informacijsko znanost in knjigarstvo na FF UL ali nostrificirano diplomu tuje strokovne ustanove s področja knjižničarstva, informacijske znanosti ali knjigarstva). Volontersko pripravništvo vidimo kot priložnost mladih diplomantov, da ohranijo (in nadgradijo) stike s stroko v času iskanja plačanega dela. Vsako prostovoljno delo v knjižnicah (in vse druge obli-

ke dela, npr. študentsko delo) bi kadroviki morali znati prepoznati in ustrezno vrednotiti pri zaposlovanju.

Podajanje predlogov, pobud mimo vseh strokovnih institucij kaže na neenotnost, egoizem in nezmožnost sodelovanja v naši stroki in je le odsev celotne družbe. Predloga sprememb Zakona o knjižničarstvu sta sicer predlagala parlamentarca, katerima je bila podana pobuda (in pripravljeno gradivo) od »nekoga izmed nas«. Predvsem izpostavljam dejstvo, da so predlogi bili podani mimo Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost, četudi so nekateri pobudniki v ozadju člani tega strokovnega in posvetovalnega telesa Ministrstva za kulturo. Ob poglobljanju v proces podajanja predlogov sprememb v oči bode predvsem dejstvo, da pobudniki strokovno združenje ali morda skupina knjižnic. Problematika se vendarle tiče celotne stroke in smiselno bi bilo najprej oblikovati enotno mnenje, vsaj znotraj posameznih ožjih strokovnih področjih.

Le ugibamo lahko ali je čas oddaje predlogov pred dopusti zgolj naključen ali strateško načrtovan z namenom, da bi se predlog sprejelo tiho in hitro.

Prostovoljstvo ima v bibliotekarski stroki dolgoletno tradicijo. Vsa področna društva in naša ZBDS delujejo po principu prostovoljstva. Sodelovanje v društvih je bilo nekoč zaželeno, še več, imelo je težo in ugled. V zadnjem obdobju pa se srečujemo s povsem novimi pogledi na prostovoljstvo, četudi v strokovnih, prostovoljnih organizacijah. Organizatorji strokovnih srečanj se srečujemo z novimi pogledi na prostovoljno delo pri vseh naših aktivnostih. Danes je sodelovanje v strokovnih združenjih in organizacija strokovnih srečanj ne le prostovoljna, temveč tudi prostočasna aktivnost. Osebnost me veseli, da naš entuziazem in prostovoljstvo nista ostala neopažena. Javne komentarje smo lahko slišali na vseh letošnjih jesenskih strokovnih konferencah. Kljub začetniškemu negodovanju smo iz vsega odnesli veliko znanja in izkušenj. Uvideli smo, kako pomembno je biti pozoren na spremembe in predvsem, da lahko vplivamo na spremembe in še pomembneje, da smo lahko tudi pobudniki sprememb.

Maja Božič
predsednica Društva
bibliotekarjev Ljubljana
maja.bozic@gozdis.si

20

RAZMIŠLJANJA in KOMENTARJI

Prostovoljstvo in knjižnice

Da so bili poletni meseci bolj vroči kot običajno in da prave dopustniške sprostitve strokovne javnosti ni bilo, je poleg dveh vloženih predlogov za spremembe Zakona o knjižničarstvu po hitrem postopku poskrbel tudi predlog delovnega gradiva novega Pravilnika o bibliotekarskem izpitu. Na predloge sprememb na področju knjižničarstva je vplival letos sprejet Zakon o prostovoljstvu, ki prvič sistemsko ureja področje prostovoljstva.

Zakon o prostovoljstvu (<http://www.uradni-list.si/>

[pdf/2011/Ur/u2011010.pdf](#)) opredeljuje prostovoljstvo kot družbeno koristno brezplačno delo, prostovoljci pa naj bi o pridobljenem znanju prejeli potrdilo. Novost, ki se uvaja v pravni red na obravnavanem področju, je poenotenje in sistematično vodenje evidenc o prostovoljcih in opravljenem prostovoljskem delu (<http://www.prostovoljstvo.org/o-prostovoljstvu>). Za slovenske knjižnice je sprejet Zakon o prostovoljstvu pomenil spremembe pri organizaciji prostovoljstva in spremembo izvajanja le-tega. Dosedanja prak-

sa, s katero so knjižnice zaradi (ne)ustrezne kadrovske politike in (ne)reorganizacije del in postopkov ob uvajanju vedno novih (drugačnih?) knjižničnih storitev zapolnjevale kadrovske vrzeli in tako vendarle zagotavljale dovolj kakovostne (?) storitve, se je z novim Zakonom o prostovoljstvu tako prelevila v delo na črno. Ker pa so potrebe po tovrstnem delovanju znotraj knjižnic vendarle zaželeni, je potrebno seveda tudi to področje pravnoformalno urediti. Da je potreben konsenz celotne stroke, je pokazala tudi debatna okrogla miza na zadnjem posvetovanju ZBDS v Mariboru, kjer je večina strokovne javnosti šele izvedela, kako so potekali postopki za podane omenjene spremembe. Zaznati je bilo odkrito težnjo, da je konsenz in poenotenje sicer različnih stališč potreben že pred podajanjem tovrstnih predlogov za spremembe, predvsem pa v razpravo že prej vključevati najpomembnejše akterje.

Zakon o prostovoljstvu govori tudi o tem, kaj prostovoljstvo ni. Tako se za prostovoljstvo mdr. ne šteje brezplačno opravljanje dela »z namenom strokovnega usposabljanja brez sklenitve pogodbe o zaposlitvi (volontersko pripravništvo) v skladu zakonom, ki ureja delovna razmerja ali drugim zakonom« (ZProst, 5. čl., <http://www.uradni-list.si/pdf/2011/Ur/u2011010.pdf>). Zakon o delovnih razmerjih pa v 124. čl. nakaže le skladnost s posebnim zakonom in ob tem uporabo določb tega zakona ter pogodbo v pisni obliki (http://www.mdds.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/zakon_o_delovnih_razmerjih/).

Društvo bibliotekarjev Maribor je v zvezi z opravljanjem prostovoljstva in volonterskega pripravništva ter s tem povezanih obravnav Pravilnika o bibliotekarskem izpitu (in sprememb Zakona o knjižničarstvu) podalo mnenje, s katerim je podprlo mnenje tako Društva bibliotekarjev Ljubljane kot mnenje Oddelka za bibliotekarsko, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Ta so tudi javno objavljena (http://www.mk.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/predpisi_v_pripravi/odzivi_in_pojasnila_na_delovno_gradivo_pravilnik_o_bibliotekarskem_izpitu/) in jih ne bi ponovno podrobno predstavljala. Opozorila bi le še na prispevek Izobraževanje knjižničarjev – izzivi in realnost bolonjske prenovne študijskih programov (Južnič, 2011), ki nazorno predstavlja razloge za še vedno vzporedno izobraževanje za delo v knjižničarstvu, ki bi ga po letih obstoja formalnega izobraževanja in »zrelosti«, ki smo jo dosegli z razvojem slovenskega knjižničarstva, že lahko presegli tudi z ureditvijo pravnoformalnih aktov.

Če povzamem naša osnovna izhodišča, ki smo se jih v pripombah k Pravilniku o bibliotekarskem izpitu in predlogu spremembe Zakona o knjižni-

čarstvu držali, menimo, da bi le-ta morala preseči zgodovinski tok dosedanjih dogodkov in pripomoči k celostnemu pristopu reševanja in dolgoročnejši ureditvi razmerij. Z njihovo ureditvijo bo tako lažje opravljanje tako prostovoljnega dela kot prostovoljnega pripravništva. Zato pa je potrebno:

- ureditev razmerja med kandidati za bibliotekarski izpit, ki so zaključili študij bibliotekarstva, in med kandidati, diplomanti drug študijskih smeri,
- jasna opredelitev vrste kriterijev in meril za izvajanje, ter
- dopolnitev vsebin bibliotekarskega izpita.

Ker je torej opravljanje volonterskega pripravništva, pa tudi volonterskega dela nasploh, v veliki meri povezano z izobraževanjem, bodisi dodatnim, dopolnilnim, ali osnovnim, bi bilo prav, da se ob tem izkristalizira razmerje med preverjanjem *veščin in spretnosti*, ter med preverjanjem *znanj*.

Prostovoljstvo ima dolgoročno tradicijo tudi v knjižničarstvu - potrebno se je le nekoliko ozreti na našo zgodovino. In če osvežimo, so bila ravno društva s prostovoljnim delom tista, ki so marsikaj doprinesla k razvoju knjižnic, knjižničarjev in knjižničarstva. A vendarle se je že zelo zgodaj pokazalo, da le in zgolj prostovoljno delo ni dovolj. Kar je ugotovil tudi dr. Bruno Hartman, ki je l. 1969 ob predaji svojega mandata kot predsednik Društva bibliotekarjev Maribor zapisal, da je društvo svoje naloge v minulih letih dobro opravilo, »te naloge /pa/ se sicer v praksi pogosto primerjajo z nalogami knjižnic kot ustanov /.../. A takšno prekrivanje je lahko hkrati tudi krepitev ...« (Hartman, 1998).

Volontersko pripravništvo in volontersko delo sta zaželeni segmenta v knjižnicah, vendar je prav, da se tudi formalnopravno uredita na način oz. s konsenzom, ki so ustrezna širši strokovni javnosti in vsem vpletenim akterjem.

Branka Kerec
podpredsednica Društva bibliotekarjev Maribor
branka.kerec@uni-mb.si

Viri:

Hartman, B. (1998): Povezovanje mariborskih knjižničarjev: ob 50-letnici Zveze bibliotekarskih društev Slovenije in 30-letnici Društva bibliotekarjev Maribor. V Društvo bibliotekarjev Maribor: 30 let. Maribor, DBM.

Južnič, P. (2011): Izobraževanje knjižničarjev – izzivi in realnost bolonjske prenovne študijskih programov. V Knjižnica: odprt prostor za dialog in znanje: zbornik referatov. Ljubljana, ZBDS.

Od mentorstva do mentorstva

Po končani gimnaziji sem se odločala za študijsko smer knjižničarstva. Med počitnicami sem pomagala v splošni knjižnici, da bi spoznala delo knjižničarja. Za prvi mesec sem dobila manjši honorar, drugi mesec sem od navdušenja delala zastonj. Delovne izkušnje so bile kratke, vendar so mi pomagale pri študiju.

V osemdesetih letih se ni bilo preprosto zaposliti kot višji knjižničar. Visokošolske, univerzitetne in specialne knjižnice niso iskale knjižničarjev, temveč pravnike, etnologe, umetnostne zgodovinarje, angliste, slaviste ... Razpisov za splošne in šolske knjižnice je bilo malo, diplomantov knjižničarstva pa veliko. Možnosti prostovoljnega dela v knjižnicah tedaj ni bilo, delo preko študentskega servisa pa je bilo mogoče s prijateljevo študentsko izkaznico. Mentorji so bili avtoritativni. Veselila sem se prve zaposlitve za določen čas, druge, tretje ... Knjižničarsko znanje pridobljeno na akademiji se mi je sicer obrestovalo, vendar pa so nove tehnologije in avtomatizacija procesov močno spremenile delo knjižničarja. Današnji čas zahteva človeka, ki spremlja novosti, sledi spremembam in se je pripravljeno izobraževati.

Študij bibliotekarstva daje paleto znanj in veščin potrebnih sodobnemu bibliotekarju. Vendar je tudi danes težko dobiti zaposlitev. Razpisi za bibliotekarje pogosto zahtevajo strokovni izpit in opravljeno licenco COBISS. Hkrati pa knjižnice še vedno zaposlujejo diplomante drugih fakultet. Študentsko delo knjižnice zaradi pomanjkanja financ omejujejo. Zato se zatekajo k drugačnim oblikam dela.

Pred nekaj leti je na primer v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) zaživel prostovoljstvo.

Vključevanje prostovoljcev v delovni proces ima za knjižnice številne prednosti, saj olajša izbiranje novih kadrov, pomaga pri osebni in profesionalni rasti mentorja in praktikanta ter ohranja vitalen odnos med teorijo in prakso. Prostovoljci spoznavajo knjižnico in knjižnica spoznava bodoči kader v skrbi za pomlajevanje kolektiva, ki ima nizko fluktuacijo in zaradi financ vse manjše možnosti novih zaposlitev. Ne nazadnje je prednost za knjižnico opravljeno delo.

Mentorstvo je odgovorno, zahteva dobro organizacijo, pripravljenost učiti in naučiti, sodelovati, usmerjati in pripraviti praktikanta prostovoljca za samostojno delo. S sodelovanjem v delovnem procesu mora pridobiti občutek za sodelavce in razvijati osebni razvoj, samozavest, vse za doseg cilja.

Za pomoč pri delu sem raje izbirala med diplomanti bibliotekarstva, saj je bilo začetno uvajanje krajše in že na začetku možen strokovni dialog. Vseeno pa nimam slabih izkušenj pri mentorstvu diplomatov drugih fakultet, le uvodni del je bil daljši in pristop nekoliko drugačen.

Za dobro komunikacijo med mentorjem in prostovoljcem je zelo pomembno delovno okolje. V primeru, ko je bilo skupaj več prostovoljcev, se je prisotnost mentorja v istem prostoru izkazala kot izjemna prednost. Vprašanja, pomisleki in dvomi, ki so se pri delu porajali, so se reševali sproti. Vključili smo jih v

delovni proces naše službe. Poslali smo ekipa. Delo je bilo hitreje opravljeno, napake sproti odpravljene. Čutili smo uspeh.

Zaradi specifik del, ki so ga prostovoljci opravljali pri meni, se je dogajalo, da smo morali zamenjati nekatere prostovoljce, ker niso bili uspešni in smo jim poskušali najti primernejše delo. V večini primerov smo dobro sodelovali in se skupaj veselili uspehov. Poskušali smo jih seznaniti s pestrostjo nalog, ki jih opravlja NUK, in slediti njihovim interesom. Pomembno delo so opravili in upam, da smo jim tudi mi uspeli dati nekaj znanja in izkušenj, ki jih bodo lahko uporabili v prihodnje. Dejstvo je, da bibliotekarji, ki so uspešno opravili prostovoljno delo, hitreje dobijo službo. Za dobrega delavca se vedno najde delovno mesto. Velikokrat je pomembno priporočilo.

Prijetno je čestitati za opravljeni strokovni izpit. Žalostna so poslavljanja, zlasti takrat, ko ni mogoča stalna zaposlitev. Ostala so na široko odprta vrata.

Mlademu človeku manjka izkušnje in potrebuje mentorja. S prostovoljnim delom lahko **22** ugotovi, če je izbral pravi poklic. Pred njim je delovna doba, ki se lahko spremeni v muko, če so bila pričakovanja nerealna. Če lahko svoje teoretično znanje prelije v prakso, je zagotovo na pravi poti.

Prostovoljno delo v knjižnici je pomembno, saj z njim pridobivamo vsi.

Tereza Poličnik-Čermelj

Prostovoljno pripravništvo in jaz

Leto 2007 je bilo zame v marsičem zelo podobno letu 2006. Veliko je bilo pregledanih filmov, še več prebranih knjig. V resnici pa je bilo v obeh letih sprejetih kar nekaj zelo pomembnih odločitev. Če vse to na kratko obrazložim, bo slika bolj jasna.

Leta 2006 sem praktično na začetku leta diplomiral. Kar sem sam dojel predvsem kot negativno izkušnjo, predvsem zaradi tega, ker se je s tem na simboličen in tudi na faktičen način zaključilo neko obdobje, v katerem sem neznansko užival. Rad sem imel študij filozofije in ker sem ga imel preveč rad, sem ga verjetno prehitro zaključil. Na srečo sem že v teku študija samega sebe dojel glede tega, kaj bi želel v življenju početi. Zaradi potreb mojega študija sem namreč ogromno časa preživel v vseh mogočih knjižnicah, kjer sem zasledoval knjige, ki sem jih potreboval.

23 Iskrice so se vnele, jaz pa – ljubezenskemu odnosu ustrezno – tragično zapečaten. Želel sem delati v knjižnici, ker bi tako bil blizu knjigam, znanju in kulturnemu ustvarjanju, pa še svojim etičnim standardom bi zadostil (če mogoče kdo vpraša: knjižnice torej NE dojemam kot zatočišče nezaposljivih humanistov). A pri tem mi nihče ni mogel pomagati. Zato sem stopil na pot relativno neuspešnega iskanja dela v knjižnici, ki se je po nekaj mesecih za nekaj mese-

cev na moje veselje končno prekinilo. A se je kmalu nadaljevalo še za nekaj mesecev. Nisem se dal. V dokaz temu hranim fascikel debeline okoli 7-8 cm, arhiv poslanih prošenj in ponudb za delo v knjižnici. Vse po vrsti odbite ali ignorirane.

Nato me pokličejo iz NUK, kjer mi razložijo koncept prostovoljnega pripravništva. Vzajem si čas za premislek in pustim, da ideja nekaj dni med. Enačba je bila zelo enostavna: moj čas v zameno za izkušnje, izobraževanje, potne stroške in malico. Priznam, na začetku sem imel težave, vendar v resnici ni bilo kaj izgubiti. Odzval sem se in proti koncu leta 2007 prišel v NUK kot prostovoljni pripravnik.

Brez nepotrebnega kiča lahko zatrdim, da od tistega trenutka te odločitve nikdar več nisem obžaloval. Zakaj? Prišel sem v ekipo, ki je skrbela za Digitalno knjižnico Slovenije in ta ekipa je super. V ponos in čast mi je še danes, da sem se od teh ljudi lahko veliko naučil in se trudil po svojih močeh prispevati k produktom in storitvam portala dLib.si. Niti za hip nisem občutil kake izključenosti zaradi statusa prostovoljca. To pomeni, da sem kljub svoji neizkušenosti lahko polnopravno sodeloval na sestankih, dobival delovne naloge, podajal predloge, se veselil ob majhnih in večjih zmagah ter napenjal moči, ko je bilo potrebno kaj popraviti.

Pravzaprav sem tako občutek pripadnosti vzgojil na tako visoko raven, da trenutka, ko je nastopil konec moje prostovoljske kariere v NUK, sploh nisem dojel. Predvsem zaradi dveh razlogov: prvi je bil ta, da se je odprla možnost začasne zaposlitve, ki se je pojavila že zelo hitro in drugi, da sem, če sem želel službo ohraniti, moral na drugo delovno mesto v hiši. Vse skupaj se je odvijalo zelo hitro. Ponudbo sem seveda sprejel in januarja 2012 bodo mimo že štiri leta, odkar sem zaposlen v NUK.

Hitrost dogodkov in najverjetneje sreča, ki me je spremljala, sta najbrž tisto, zaradi česar nikakor ne spadam med vzorčne primere, vsekakor pa še danes lahko vsakomur o prostovoljnem pripravništvu spregovorim le z velikim nasmeškom na ustih. Brez te opcije ne bi prišel v NUK, ne bi spoznal super ljudi in bi danes tu najverjetneje ne imel službe, v kateri večino časa neverjetno uživam. Brez priložnosti, ki mi jo je ponudilo prostovoljno pripravništvo, bi bila pot do uresničene želje po delu v knjižnici mnogo bolj trnova. Leto 2008 je bilo zame prav zaradi te priložnosti v marsičem neprimerno drugačno kot leto 2007.

Tomaž Bešter

Prostovoljno pripravništvo – moja izkušnja

S pojmom prostovoljno pripravništvo sem se srečala po koncu svojega študija. Ker je plačanih državnih pripravništev za pedagoške poklice malo, knjižnice pa običajno iščejo delovni kader, ki že ima delovne izkušnje in opravljen bibliotekarski izpit oziroma strokovni izpit strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja, sem se odločila za drugo možnost – prostovoljno pripravništvo. Iskanja prostovoljnega pripravništva sem se lotila sistematično: najprej sem pripravila izbor sedmih knjižnic, kjer bi želela opravljati prostovoljno pripravništvo, nato pa sem se pozanimala, kaj mi omogočajo med pripravništvom. Nekatere knjižnice prostovoljnemu pripravniku ponujajo plačilo stroškov prehrane in prevoza, druge tudi udeležbo in plačilo tečajev za bibliotekarski izpit. Na koncu sem se odločala med tremi knjižnicami, dvema splošnimi in Nacionalno in univerzitetno knjižnico (NUK). Ker sem preko obvezne prakse in študentskega dela že pridobila nekaj izkušenj z delom v splošnih knjižnicah, sem se odločila za NUK.

Med prednostmi prostovoljnega pripravništva naj omenim pridobivanje izkušenj na različnih področjih, spoznavanje okolja in narave dela, pripravništvo se lahko kadarkoli prekine (npr. če dobimo drugo službo, če nam delo ne ustreza), poleg tega pa lahko prostovoljno pripravništvo navedemo kot eno izmed referenc v našem življenjepisu. Zame je bilo najpomembnejše predvsem to, da mi je opravljeno pripravništvo omogočilo pristop k bibliotekarskemu izpitu.

Seveda pa ima prostovoljno pripravništvo tudi svoje slabosti. Kot najpomembnejše naj omenim, da za svoje delo ne dobimo finančnega plačila (razen povrnitve stroškov), prispevke za osnovno zdravstveno zavarovanje moramo kriti sami, prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje nam nihče ne plačuje, čas pripravništva pa se tudi ne šteje v delovno in pokojninsko dobo. Kljub omenjenim slabostim sem se odločila za opravljanje prostovoljnega pripravništva, saj so prednosti vendarle prevladale.

V NUK so mi dodelili mentorico in pripravili program dela, tako da sem med pripravništvom spoznala naloge in delovanje različnih oddelkov Nacionalne knjižnice. Tako sem povezala praktični vidik dela s teoretičnim znanjem, ki sem ga pridobila med študijem bibliotekarstva. Krili so stroške tečajev za pripravo na bibliotekarski izpit ter stroške izpita, obenem pa so mi za ta čas dovolili odsotnost na delovnem mestu. Obiskovanje se mi je zdelo koristno, saj sem obnovila že pridobljeno znanje, seznanili pa so nas tudi s potekom bibliotekarskega izpita.

Udeležila sem se lahko še brezplačnih tečajev iskanja za uporabnike, strokovnega srečanja Informacijska pismenost v visokem šolstvu, spodbudili pa so me tudi k aktivnemu sodelovanju s prispevkom na strokovnem srečanju Društva bibliotekarjev Ljubljana na temo gradnje in notranje opreme knjižnic.

Po končanem prostovoljnem pripravništvu sem uspešno opravila tudi bibliotekarski izpit. Na mojo izkušnjo s prostovoljnemu pripravništvom gledam zelo pozitivno, na kar vpliva predvsem izbira knjižnice, ustrezno mentorstvo, skrben program pripravništva, ki so ga pripravili, možnost obiskovanja tečajev in povrnjeni stroški za prevoz in prehrano.

Med prostovoljnemu pripravništvom je lahko prostovoljec prijavljen na Zavodu za zaposlovanje in koristi ugodnosti. Država bi morala poskrbeti tudi za tiste prostovoljce, ki niso prijavljeni na Zavodu za zaposlovanje, jim nameniti manjšo žepnino, s katero bi pokrili najnujnejše življenjske izdatke ali pa plačevati zanje socialne transferje. Zavedati se moramo, da se vsi prostovoljci zaradi različnih vzrokov ne prijavijo kot iskalci zaposlitve na Zavodu. Smiselno bi bilo poskrbeti za več državnih stipendij za bibliotekarje, ki so vezane na kasnejše opravljanje plačanega pripravništva.

Daniela Jaklič

Prostovoljstvo¹ kot način pridobivanja delovnih izkušenj in s tem večjih možnosti pri zaposlitvi ter stopnji konkurenčnosti na trgu delovne sile ali Rad bi delal, pa ne smem!

Avtor kratkega prispevka sem kmalu po končani diplomi ob rednem delu v šolstvu dvakrat po tri mesece za polovični delovni čas opravljal še prostovoljno delo na področju kulture, natančneje v oddelku za odnose z javnostmi v Cankarjevemu domu in filmskemu festivalu Kino Otok, ter tik pred sprejetjem novega zakona o prostovoljstvu, po izteku pogodbe za določen čas, še krajše obdobje v Narodni in univerzitetni knjižnici, kjer sem bil pred tem zaposlen. Danes te možnosti nimam več, k sreči pa sem zaposlen.

V vseh zgoraj omenjenih primerih je potekalo sodelovanje po načelu dobre prakse; bilo je vzajemno. Oba podpisnika pogodbe sva dogovor sklenila prostovoljno. Prepričan sem, da smo pridobili tako eni kot drugi. Organizacija, v kateri sem delo opravljal, me je v tem času imela priložnost nekoliko spoznati, zanjo sem opravil načrtano kvoto dela, sam pa sem si pridobil dragocene izkušnje, vpogled v delovne postopke, ki jih sicer ne bi imel možnosti natančneje spoznati, ter ne nazadnje nekatera osebna in poslovna prijateljstva. Pri izbiri kandidata za

zaposlitev na določeno delovno mesto (na katero se v knjižnici prijavi praviloma več kot sto kandidatov, od tega okoli petina primernih) predstavlja jo pomembno vlogo tudi ta znanja.

Izhajajoč iz okoliščin, ko postaneš brezposeln, se želiš ali si se primoran prekvalificirati ali pa šele začeniš svojo kariero pot, je prostovoljno delo včasih (žal) edina možna oblika pridobivanja novih, dragocenih izkušenj ter dodatnih zaposlitvenih možnosti. Iz izkušenj vem, da so nekateri prostovoljci dobili redno zaposlitev v organizaciji, v kateri so delo sprva opravljali prostovoljno. Medtem ko so prostovoljci imeli možnost dobiti vpogled v delovne procese, so delodajalci lahko spoznali svoje potencialne sodelavce.

Tako sem mnenja, da ima sprejetje novega zakona o prostovoljstvu z vidika, ki ga obravnavam tu, (tudi) svojo negativno plat. Poleg zgoraj naštetega delo, ki so ga prej opravljali prostovoljci, danes po sprejetju zakona zaradi vse večje preobremenjenosti vse težje enako kakovostno opravljajo zaposleni v organizaciji.

Smo z novim zakonom res toliko pridobili? Javni zavodi so vedno bolj potisnjeni v neizprosen boj s konkurenčnim privatnim sektorjem, čigar glavno poslanstvo ni opravljanje javne službe, temveč povečevanje dobička. Pomemben delež javne podobe javnih ustanov in njihove konkurenčnosti predstavljajo dodatne, nove in fleksibilne storitve (tudi bolj tržno naravnane) ter projektno delo, ki so ga prej lahko opravljali tudi prostovoljci. Kdo je nadomestil njihovo delo? Kaj smo s tem izgubili uporabniki knjižnic in kaj knjižnice same?

Prepričan sem, da posamezniku vse nabrane izkušnje in znanja (vključno s prostovoljno pridobljenimi), izobrazba ter dodatna izobraževanja koristijo pri iskanju zaposlitve. Čeprav si delo, za katerega ne prejema plačila, včasih težko osmisli. Vztrajati, to našim generacijam edino ostane.

David Ožura

25

1 Tu se strinjam s pisci Bibliobloga na temo prostovoljstva, ki razlikujejo med »pripravnim opravljenim v obliki prostovoljstva, ki je v zadnjih letih vse bolj razširjeno tudi v knjižnicah, in tradicionalno poznanim prostovoljstvom (volunterstvom), ki je najpogosteje vezano predvsem na humanitarne dejavnosti in poteka navadno ob neki drugi redni zaposlitvi (s katero se človek preživlja)«. V članku obravnavam slednjo inačico, ki sem jo tudi sam izkusil.

Iskanje po vsebini video gradiva

Že nekaj let sem gojil idejo, da bi na portalu digitalne knjižnice Slovenije – dLib.si objavili večjo količino video gradivo. Vprašanja, ki so se mi najpogosteje zastavljala so bila, kakšno naj bo to gradivo, kje ga bomo dobili in kakšna naj bo dodana vrednost objavljenega gradiva. Ustvariti še eno spletno stran, kjer bodo na voljo takšne in drugačne video vsebine, se mi ni zdelo smiselno.

Ideja iskanja po video gradivu je potrebovala neko dodano vrednost, saj je pregledovanje video vsebine podobno pregledovanju mikrofilmov – analogno in počasno. Zato sem takoj pomislil na uporabo podnapisov. Vedel sem, da RTV Slovenija, za potrebe ljudi s posebnimi potrebami, podnaslavlja veliko oddaj, ki nastajajo v njihovi lastni produkciji. Tako je ideja dobila kar dva odgovora na zastavljena vprašanja. Ostalo je le še vprašanje tematike gradiva.

Zdelo se mi je, da bi bili osrednji televizijski dnevnik najbolj zanimivi za pilotni projekt, še posebej oddaje iz obdobja osamosvojitve, saj bi bil tak nabor gradiv zelo zanimiv za raziskovalce in ravno v tem času so na RTV v pozno večernih urah vrteli podnaslovljene osrednje televizijske dnevnike iz leta 1991. Ideja je tako prerasla v realen projekt, ki ga je vodstvo NUK z navdušenjem sprejelo in podprlo.

Projekt je imel še en zadržek – tehnološke omejitve takratne različice portala dLib.si. Pri snovanju nove (trenutne) različice spletnega vmesnika smo zato vključili tudi zahteve po integraciji video vsebin.

Po uspešno končani nadgradnji portala (septembra 2011), sem vzpostavil stik z odgovornim urednikom MMC RTV SLO, g. Urbanijo. Na skupnem sestanku sem predstavil projekt, ki so ga kolegi na RTV sprejeli z navdušenjem in mi takoj posredovali podnapise in povezavo do oddaje »20 let Slovenije: Osamosvojitvena vlada«. Nemudoma sem se lotil izdelave pilotnega projekta, ki je bil sestavljen iz novega vmesnika za pregledovanje video vsebin, infrastrukturo za indeksacijo podnapisov ter časovno povezovanje med tekstovnim indeksom in video gradivom.

Potrebno je bilo zagotoviti tudi enotnost iskanja – torej, da uporabnik ne opazi razlike med iskanjem po video gradivu in ostalem gradivu na dLib.si. V knjižničnem okolju je to izredno zapleten proces, saj je heterogenost gradiva tako velika, da se ne moreš zanesti niti na to, da bodo metapodatki, ki so v istih metapodatkovnih poljih enako pomembni. Dober primer je fizični opis – velikost hrbtna knjige v digitalnem okolju uporabniku ne pove kaj dosti, merilo pri zemljevidu pa je ključen podatek, oba pa sta zapisana v polju za fizični opis. Zato smo morali še dodatno spremeniti metapodatkovno infrastrukturo in način indeksiranja ter indeks celotnega besedila.

Poudariti je treba, da video gradiva niso v repozitoriju NUK, temveč se predvajajo direktno s portala MMC RTVSLO, saj smo na ta način preprečili nepotrebno podvajanje vsebin in posledično preprečili zamike posodabljanja gradiva na obeh portalih. Vse kar sem potreboval za realizacijo projekta, so bile povezave do gradiva na straneh radiotelevizije in datoteke s podnapisi.

Rezultat pilotnega projekta je bil vmesnik za iskanje po celotnem besedilu video gradiva z integracijo pregibnika, kar daje projektu še večjo uporabnost. Na podlagi predstavitve rezultatov, so nam z RTV-ja posredovali celotno zbirko video gradiv na temo 20. obletnice osamosvojitve Slovenije. Slednja je luč na portalu Digitalne knjižnice Slovenije ugledala na veseli dan kulture v soboto, 3.12.2011, dan pred 1. predčasnimi državnozborskimi volitvami v Sloveniji.

To je bil v celoti samoiniciativni projekt, ki pa je imel veliko podporo vodstva NUK in odgovornih na MMC RTV. Sama izvedba je zahtevala tudi veliko ročnega dela, ki ga bi bilo potrebno v prihodnosti avtomatizirati. Pokazali smo odličen primer dobre prakse in učinkovitega sodelovanja v javni upravi med dvema sorodnima inštitucijama. Dokazali smo tudi, da imamo potrebno znanje, tehnologijo in zanimivo vsebino, ki jo lahko ponudimo našim uporabnikom.

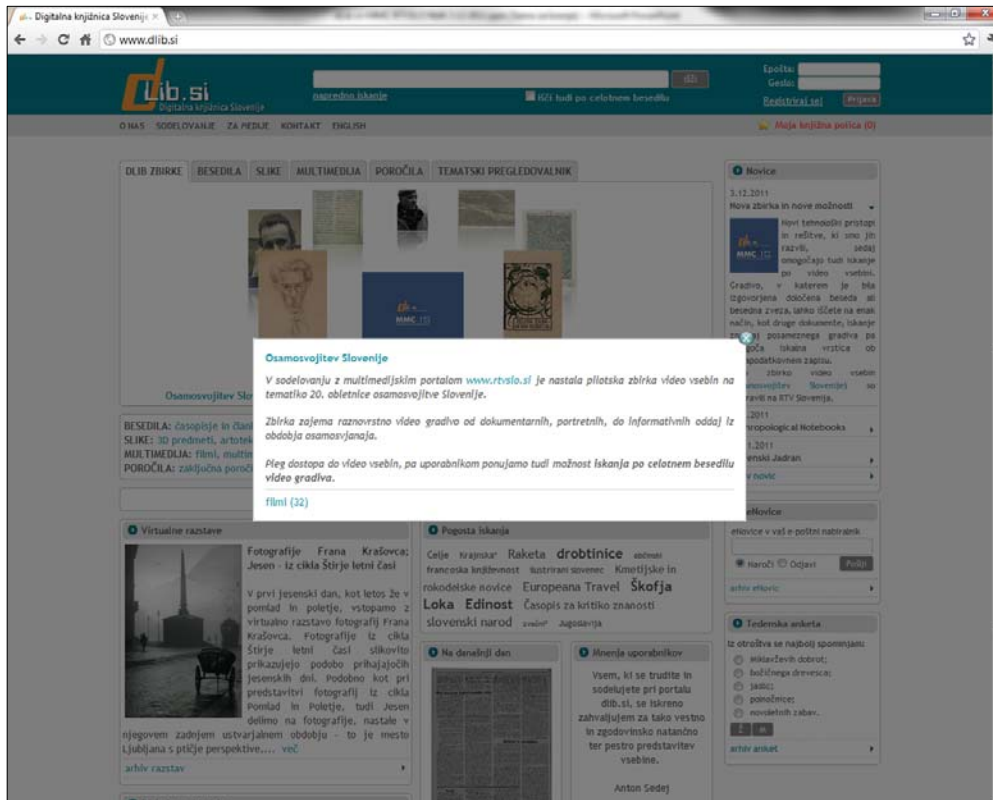
Iskalnik smo kot spletni servis posredovali v uporabo tudi Radioteleviziji Slovenije, ki ga lahko enostavno uporabi za interno ali javno integracijo za njihove procese dele ali spletno stran MMC RTV.

Nismo prvi, ki smo se lotili indeksacije podnapisov, smo pa verjetno edini v Evropi, ki ponujamo tak servis znotraj knjižničnih storitev. In ker infrastruktura, ki sem jo razvil v projektu, nima

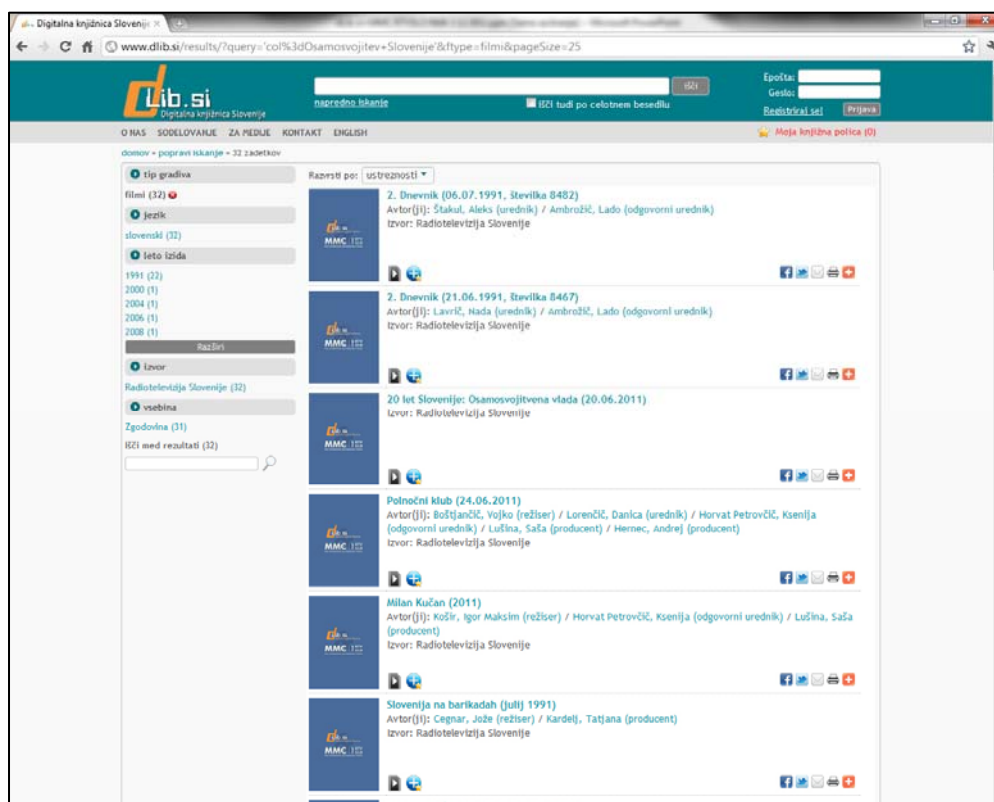
omejitev - indeksiramo lahko vsako video vsebino, ki ima podnapise - se lahko zgodi, da bo naslednja ideja za projekt izgradnja Nukove videoteke.

Vmesnik na portalu dLib.si

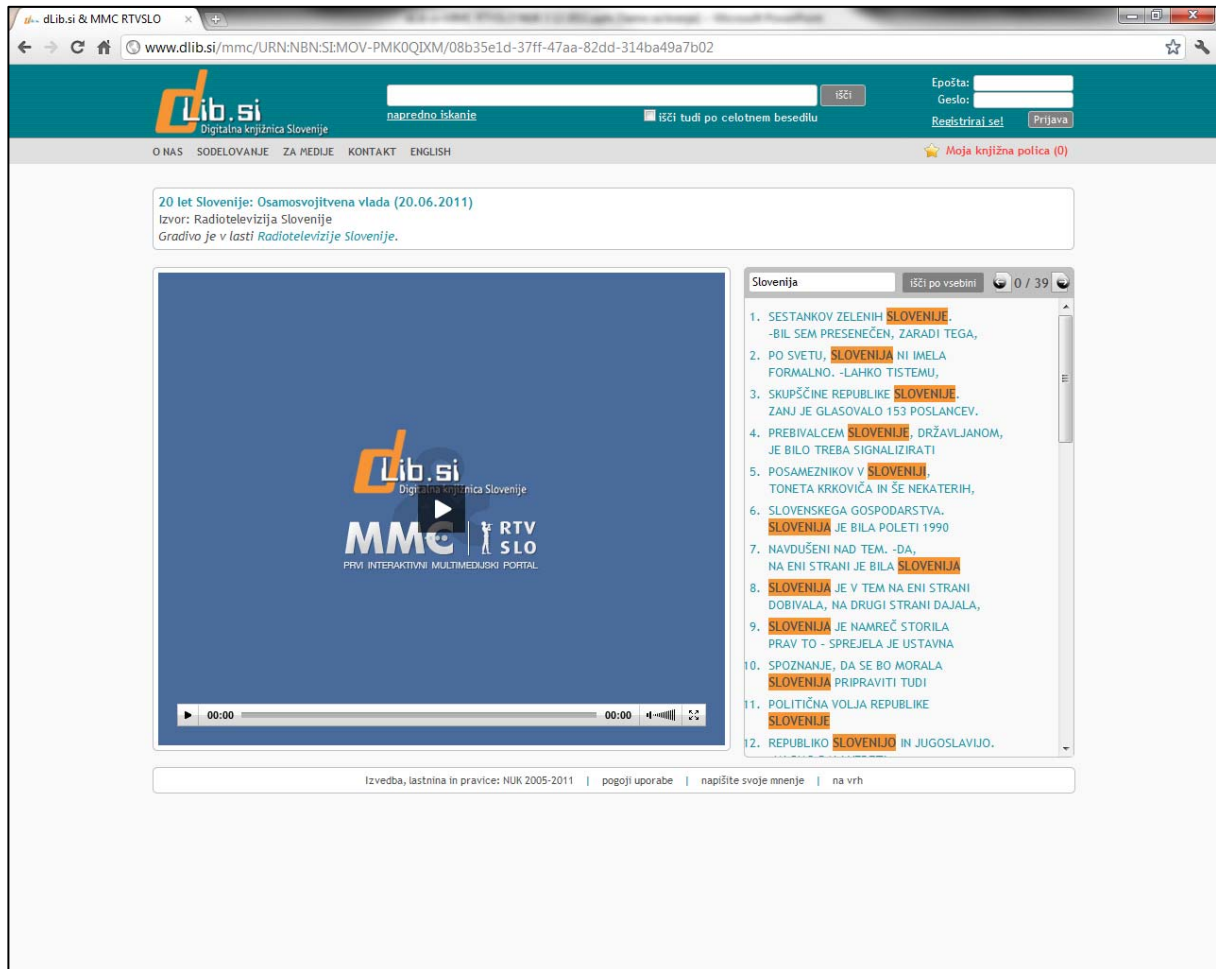
Na prvi strani lahko s klikom na vrtljaku najdete opisa zbirke in povezavo do video vsebin.

S klikom na [filmi \(32\)](#) se vam na rezultatski strani prikažejo vsa video gradiva iz zbirke.

Klik na ikono za video gradivo vam odpre vmesnik za ogled gradiva in podrobno iskanje po vsebini. V okence desno od predvajalnika lahko vpišete iskalni niz ali besedo, rezultati pa se vam v časovnem zaporedju izpišejo pod iskalnikom. Z navigacijskima gumboma lahko prehajate med zadetki, lahko pa uporabite direktno povezavo na vsak zadetek, ki vas bo postavil 10 sekund pred nastopom vsebine (zaradi umestitve odlomka v kontekst).

The screenshot shows the Lib.si website interface. At the top, there is a search bar with the text "napredno iskanje" and a search button. Below the search bar, there are navigation links: "O NAS", "SODELOVANJE", "ZA MEDIJE", "KONTAKT", and "ENGLISH". A user login area is visible with fields for "E-pošta:" and "Geslo:", and buttons for "Registriral se!" and "Prijava". The main content area features a video player with the title "20 let Slovenije: Osamosvojitvena vlada (20.06.2011)" and a play button. To the right of the video player is a search results sidebar with a search bar and a list of 12 items, each with a snippet of text and a highlighted word "SLOVENIJA".

Gradivo lahko iščete tudi z uporabo iskalnega okna na vrhu spletne strani, če odključate okence »išči tudi po celotnem besedilu« ali z uporabo naprednega iskanja, kjer iz spustnega seznama izberete možnost »celotno besedilo«.

Tine Musek
Narodna in univerzitetna knjižnica

28

OBVESTILA

PeFprints

Pedagoška fakulteta je ustvarila digitalni repozitorij PeFprints, dostopen na: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/>.

Gre za repozitorij znanstvenoraziskovalnih, umetniških in visokošolskih del Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani. Namenjen je upravljanju, ohranitvi in dostopnosti akademskih del učiteljic in učiteljev in diplomantk in diplomantov Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani.

Vabimo k ogledu!

Vabilo k oddaji predlogov prispevkov

Iflina Sekcija za informacijsko tehnologijo organizira tri sklope predavanj v okviru konference Ifle, ki bo potekala v Helsinkih od 11. do 17. 8. 2012.

Teme sklopov so naslednje:

1. Nadaljnji razvoj po nesrečah v digitalnih knjižnicah: planiranje in okrevanje
2. Uporabnost in dostopnost – izziv mobilne tehnologije
3. Vpliv razvoja informacijske tehnologije na razvoj kadrov v knjižnicah

Vabilo za oddajo predlogov prispevkov se nahaja na <http://conference.ifla.org/ifla78/calls-for-papers>. Besedilo predloga naj ne presega ene strani in naj bo napisano v angleščini, francoščini ali španščini. Predloge bomo zbirali najpozneje do 1. 2. 2012. O izbiri vas bomo obvestili do konca februarja 2012.

Ker bo tokrat Iflina konferenca v Evropi, verjamem, da se je bo udeležilo veliko več slovenskih knjižničarjev. Želim si, da bi vas katera od tem pritegnila tudi k aktivnem sodelovanju.

Alenka Kavčič-Čolić
Narodna in univerzitetna knjižnica

Koledar prihajajočih srečanj

TUJINA

(izbor za obdobje marec - maj 2012)

- **21.-24. 3. 2012**, Dubrovnik, Hrvaška, *24. Proljetna škola školskih knjižničara*, http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=2759:24-proljetna-kola-kolskih-knjiniara-&catid=284:struni-suradnici-knjiniari&Itemid=115
- **22.-23. 3. 2012**, Düsseldorf, Nemčija, *DGI-Conference 2012: Social media and Web science*, http://www.dgi-info.de/CfP2012DGI-Konferenz_GB.aspx
- **26.-27. 3. 2012**, Wellington, Nova Zelandija, *Future Perfect 2012: Digital Preservation by Design*, <http://archives.govt.nz/advice/government-digital-archive-programme/future-perfect-2012-digital-preservation-design>
- **29.-31. 3. 2012**, Milton Keynes, Velika Britanija, *38th Annual AAH Conference & Bookfair*, <http://www.aah.org.uk/annual-conference/2012-conference>
- **1.-5. 4. 2012**, Barcelona, Španija, *34th European Conference on Information Retrieval (ECIR 2012)*, <http://ecir2012.upf.edu/>
- **2.-4. 4. 2012**, Austin, ZDA, *Electronic Resources and Libraries Conference 2012*, <http://www.electroniclibrarian.com/conference-info>
- **5.-8. 4. 2012**, Osaka, Japonska, *Librasia 2012 -The Asian Conference on Literature and Librarianship*, <http://librasia.iafor.org/>
- **7.-8. 4. 2012**, Kuala Lumpur, Malezija, *2012 International Conference on Computer Networks and Communication Systems (CNCS 2012)*, <http://www.sie-edu.sg/cnsc/index.htm>
- **8.-9. 4. 2012**, Hongkong, *International Conference on Information System, Engineering and Management Science (ICISEMS 2012)*, <http://www.icisems.com>
- **11.-13. 4. 2012**, Paris, Francija, *IFLA International Newspaper Conference 2012*, <http://www.ifla.org/en/events/ifla-international-newspaper-conference-2012>
- **16.-17. 4. 2012**, Ankara, Turčija, *3rd International Conference on Information Management and Evaluation*, <http://www.academic-conferences.org/icime/icime2012/icime12-home.htm>
- **21.-22. 4. 2012**, Shirdi, India, *International Conference on Recent Trends and Advancements in Computing Technologies (ICRTACT-2012)*, <http://itsindia.9k.com/Index.htm>
- **10.-11. 5. 2012**, Milano, Italija, *VI Summit di Architettura dell'Informazione*, <http://www.iasummit.it/2012/>
- **16.-18. 5. 2012**, Valencija, Španija, *6th International Conference on Research Challenges in Information Science (RCIS 2012)*, <http://rcis-conf.com/rcis2012/>
- **20.-21. 5. 2012**, Kopenhagen, Danska, *20th EBLIDA Annual Council Meeting and Conference*, <http://www.eblida.org/index.php?page=eblida-events>
- **20.-25. 5. 2012**, Chapel Hill, ZDA, *DigCCurr Professional Institute: Curation Practices for the Digital Object Lifecycle*, <http://ils.unc.edu/digccurr/institute.html>
- **22.-24. 5. 2012**, Praga, Češka, *INFORUM 2012*, <http://www.inforum.cz/en/>
- **22.-25. 5. 2012**, Limerick, Irska, *4th International Conference on Qualitative and Quantitative Methods in Libraries*, <http://www.isast.org/gqml2012.html>
- **31. 5.-2. 6. 2012**, Austin, ZDA, *The Society for Textual Scholarship - International Interdisciplinary Conference*, <http://textualsociety.org/>

OBVESTILO AVTORJEM

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanjem in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo "Od leve proti desni:... ". Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali PNG formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov icb@nuk.uni-lj.si. Prispevkov ne honoriramo!

Uredništvo Knjižničarskih novic

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Mateja Komel Snoj

Odgovorna urednica: Damjana Vovk (e-pošta: icb@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Irena Kavčič, Daša Pokorn, mag. Darija Rozman

Fotografija na naslovnici: Žiga Cerkenik

Naklada: 400 izvodov

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o. Ljubljana

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: icb@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-176

Naročnina za leto 2011: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike

